

СРПСКИ НАРОД

РАД ЗА ОБНОВУ СРБИЈЕ И ЗА БУДУЋНОСТ ЕВРОПЕ

Наш српски народ одувек гачио је у себи оданост и верност раду. Имао је прави култ рада, за који се може слободно рећи да је био његова велика вера, којој је он приносио свој зној, залевајући њима кроз векове мрку груду земље, на коју га је Провиђење довело у току његове мучне историје. Треба познати српског сељака, па се уверити колики је он велики трудбеник на својој њиви. Како његов радни дан почиње пре зоре, а завршава се касно у ноћ.

Бачен игром судбине на једно од најизложенијих геополитичких места у Европи, он се до сада одржао на њему у сред свију бурна и недаћа највише својим неуморним прегалаштвом, својом верношћу родној грудни, коју је даноноћним радом оплемењивао, чувајући за себе и за своје потомство овај кутак благословене земље. У току векова ратне олује прелазиле су његовим тлом, остављајући за собом згариште и пустош, али међу њима стајао је он, српски сељак са ралом и мотиком у руци, дубоко усађен међу бразде, чији су складни редови извирали из његовог неуморног стваралачког рада.

Из њих се неодољивом снагом обнављао нови живот, обезбеђујући српском народу његов континуитет у историји, давајући му могућност за културно стварање и духовно уздизање. То је смисао целе српске историје. То је основа и срж, из којих извира његова снага, која га је одржала кроз векове под најтежим околностима. У том његовом мукотрпном раду упркос свега и свију, у том сталном додиру са земљом и Богом, он је у току векова стекао врлине конструктивности и поштења. Одатле потичу његово државотворство и његова висока национална свест.

Жуљевите руке рада, лице у зноју опаљено сунцем и ветром јесу симболи праве Србије, оне вечите Србије, која је победила све несреће и катастрофе променљиве историске судбине и само у њиховом знаку Мајка Србија савладаће нове тешкоће и обезбедити себи боље дане.

Српски народ испољио је ту своју животну филозофију у којој је рад највише мерило вредности у својим умовинама, које служе као доказ таквих његових схватања и његове етике. Поштовање рада, уздизање рада провејава из многобројних израза његове мудрости, које саветују човеку да у поштену раду тражи своју срећу и своје благостање. Он није схватио као јеврејски народ да је рад проклетство од Бога, кога се човек треба ослобађати и да живи на ра-

чун другога. Напротив, он је у раду видео смисао живота, у стварању оправдање свога постојања и за њега је рад био благослов божји.

У низу тих мудрости довољно је да наведемо ове најпознатије и најзначајније, као: »Ради па ћу ти и ја помоћи, вели Господин Бог«, или »Рало и мотика свијет хране«.

А његов највећи филозоф, Божја Кнежевић, изражавајући овај основни животни став српског народа кроз векове дао је раду највећи значај у својој филозофској и етичкој систему, узимајући га као главног чиниоца културе и цивилизације. »Цивилизација је глорификација рада«, каже једна његова мисао, а друга поставља: »Рад све више постаје један од првих чланова рационалне религије«.

Рад - животна филозофија српског народа

Зато српски народ никада није прихватио учења и идеологије класне мржње, које су одраћале човека од рада, претстављајући злонамерно да је то у интересу другог. Ако је било појединаца, који су проповедали таква учења, то су они лажни наши интелектуалци, незрели за праву науку и културу, који су се удаљили од родне груде и одродили од духа свога народа. Политика са својим анархично-деструктивним тежњама вршила је негативан утицај на српски народ у његовој новој историји, одвраћајући га да само у раду, у плодима поштеног рада, гледа услове за свој опстанак и свој бољитак.

Овај готово религиозни однос српског човека, српског сељака према раду он је изразио у овој дивној мисли, коју као да је извадио из саме душе српског народа:

»Поштен рад уједно је и молитва Богу, и то довољна молитва«. А сва његова дела, његово неуморно прегалаштво да постигне и надокнади пропуштено време због несрећних историских прилика нашло је израза у другој његовој значајној мисли: »Зној од рада јесте киша, која чини да расте семе цивилизације«.

Одиста српски народ целим својим животом сведочи да није штедео зној са свога лица да у трудољубивом раду достигне што већи степен цивилизације.

То је негативан период српске историје, када је политика са својим моралом »хлеба без мотике« рушила темеље некада снажне и здраве задругарске и домаћинске Србије, у којој се знало шта сваки има да ради. У исто време иза партиских бусија стварао се један ред повлашћених људи, који је хтео да обезбеди себи удобан живот на лак начин без рада, бајећи се политичком и капиталистичком шпекулацијом. То је доба навале на државу, на државна јасла, на која је хтела да се зачисли наша лажна елита, која се одрицала жуљевитих руку својих оцева и предака и којој је идеал био да постане господин, човек који не мора да живи

од рада својих руку, већ има да заповеда и да убира плодове туђег труда.

Ово подвајање српског друштва, у оне који раде и оне који живе од туђег рада довело је и до слома бивше државе. Српски народ био је равнодушан према судбини овако уређене државе, у

Дисциплина рада и верност земљи

Генерал Недић спасавајући српски народ од пропасти узајамног уништавања, хоће да га врати извору његове снаге, дисциплини рада и верности земљи.

Са вером у предачке врлине српског народа он стрпљиво и неуморно изграђује нову српску отаџбину, отаџбину поштеног рада и прокламује: »У Новој Србији нема места за нераднике, у Новој Србији ко не ради неће моћи ни да једе«. Већ сада он руши повластицу извесних категорија људи да живе у благостању, секући купоне, док огромна већина народа у трудном раду обезбеђује себи опстанак. Он не жели да школе више буду фабрике за господу, већ упућује омладину да се ода раду и стварању и да све своје снаге и своју младићску љубав посвети раду на обнови Србије.

Али испуњујући ову свету дужност према напаћеној српској отаџбини, позивајући све без разлике да даду свој обол овоме делу, ми истовремено испуњујемо и своје обавезе члана европске заједнице. У одбрани Европе од прохтева англосаксонске плутократије и од беса црвене Москве ми са највећом добром вољом и разумевањем догађаја за-

којој су политичари и шпекуланти разних категорија на челу са јеврејима служили туђем капиталу, а свој рођени народ доводили до просјачког штапа. Али национална катастрофа у болу и стиду открила је неморал оваковога стања и створила потребу да се пође другим путем.

узимамо своје место на европском фронту рада. Док други народи, а нарочито Велики Немачки Рајх не жали жртве у крви, бранећи европску културу и обезбеђујући Европи нову величину у вршењу њене светске мисије, стицајем околности ми смо дужни да дамо што обилнији прилог у раду, доприносећи скромно да Европа постигне што већи технички и економски потенцијал у овом судбоносном часу, када се ради о њеној будућности. То је велики и светли смисао позивања разних годишта да као обвезници рада испуне своју дужност према Мајци Србији и према својој европској отаџбини.

Са поносом треба сваки Србин да се назове обвезником рада за обнову Србије и будућност Европе.

Одличан одзив обвезника младићких годишта, одушевљење са којим они одлазе на рад показује да је ова здрава мисао наишла на разумевање код наше јавности. У резултатима њиховог рада леже темељи нове Србије и они ће обезбедити боље дане српском народу. За кратко време дисциплина организованог рада преобразиће лик Мајке Србије и све што је годинама и годинама било пропуштено биће извршено. Не само што ће благостање српског народа бити повећано већ ће та обавеза извршити и морални и духовни препород српског народа, који ће претстављати једну заједницу у којој сваки мора да ради и да живи од свога труда.

Неће бити више повлашћених нерадника ни у којој форми, већ ће сви чланови српске заједнице својим радом и стварањем служити српској отаџбини. На тај начин преболећемо националну катастрофу, излечићемо ране, материјално ћемо подићи Србију и духовно је уздићи до нове величине. Исто тако пред лицем Европе и света показаћемо и доказаћемо нашу конструктивност, нашу вољу да радом и стварањем обезбедимо себи место у Новој Европи за чије стварање сваки мора дати свој прилог, јер у овој заједници само извршавањем дужности стичу се права.

Кроз столећа, као и данас, српски сељак са породицом радом брани српску њиву

Недељни преглед
међународних догађаја

Разголићене интриге

Европа је гомила држава које се узајамно мрзе и боре. Европа мора да се претвори у заједницу народа који би међусобно сарађивали. Азија је чолор народа потлачених од стране капитализма. Азија мора да буде заједница слободних народа.

То је схватање узрока садашњег рата и циљева садашњег рата, како се они формулишу у Берлину, Риму и Токију. Узрок је констатован отворено. Циљ је постављен јасно и искрено. Тројни пакт бори се витешки за витешке идеје.

Насупрот томе, друга страна не може ни да постави дијагнозу болести претходног доба, ни да створи такав циљ овога рата који би био разумљив и драг човечанству. Такозвана демократија која је и сама увидела своју дегенерацију, пребацује кривицу за неподношљиво стање пред рат са својих леђа на туђа. Али она не може да убеди да је кривац онај који ради на постизавању напретка, а не онај који се лудо придржава застарелих, реакционарних идеја створених пре 150 година. Неспособност демократије да постави тачну дијагнозу болести човечанства проузрокује и стерилност њених идеја у погледу циљева рата. Повратак ка ономе рђавом, мучном, одвратном, што смо преживели у току последњих четврт века — зар то може да буде прави циљ народа предвођених од Рузвелта и Черчила?

Господари империјализма

Прави циљ скривен је у тајним одредбама јеврејског светског одбора. Популарнији циљеви могу да буду формулисани као конзервативни империјализам Британије, агресивни империјализам Сједињених Америчких Држава и револуционарни империјализам Совјетске Уније. Британија чини све могуће напоре — наравно напоре интриге, не напоре војничке снаге — како би сачувала тај светски плен који је приграбила током столета. Садашњи Иднов пут у Вашингтон има задатак који није могао да реши Черчил у Казабланки: постизавање сарадње Вашингтона са Лондоном без жртвовања Вашингтону свега чиме влада Лондон.

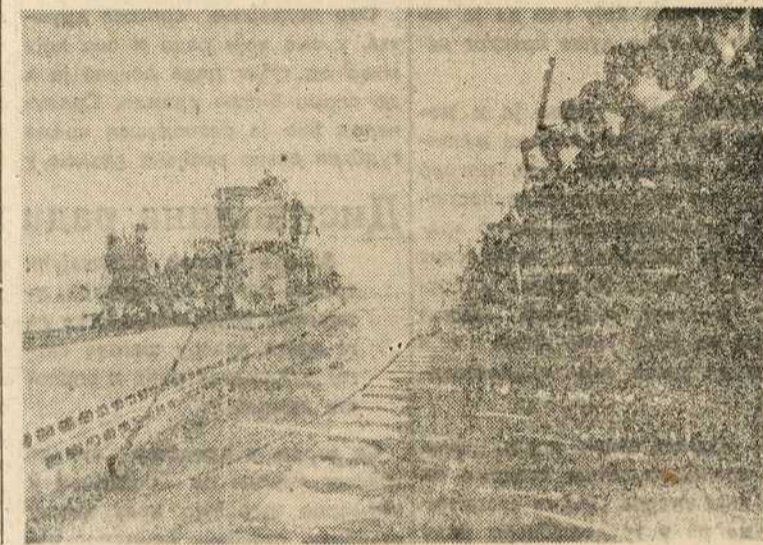
Сматра се да је Черчил човек ратнога „данас“ а не политичког „сутра“. Као човек ратног „данас“, он попушта свом пријатељу Рузвелту у свему, јер хоће да победи у рату. Идн је човек политичког „сутра“, и он би зато можда могао да се боље пенка са Рузвелтом о деоби евентуалних ратних добитака па и о сразмерној подели садашњих ратних губитака. Тежак је Иднов задатак. То се већ види из оног формулисања циљева његовог путовања које је изнео Рајтер. У том формулисању се каже, да се Идн упутује у Вашингтон да би „поразговарао о припремама, које би могле да спреме могућност споразумевања између појединих влада коалиције, како би се могла проучити питања која су искрсла у вези рата“. Ова суперзамршена, тројструко дипломатска формула сведочи да је Иднов пут — један покушај да се успостави споразумевање између влада које се налазе у сталном неспоразуму. Међусавезнички проблеми Британоамериканца и Совјета нису нимало рашчишћени. А између тих проблема најозбиљнији је проблем. — господар империјализма који предводи политику Сједињених Америчких Држава.

Говор бившег америчког посланика на страни Бјулита је доста значајан: „Ако туђа влада неће да се креће у правцу који ми одредимо, онда постоји само једна могућност да се она на то наведе: то је стара и прастара метода којом се магарца натера да трчи. Треба му држати ис-

пред њушке шаргарепу, а иза репа добру мотку, и на благ начин ставити му до знања да он може добити или једно или друго“.

Ко је тај магарца? Стаљин или Черчил? По свој прилици обојица су магарци из приче г. Бјулита.

Свакако тај претставник америчког империјализма није мислио на владе малих народа, јер су тим „магарцима“ већ одузета шаргарепа и остаје само мотка. Такозвани министар спољних послова пољске владе у изгнанству гроф Рачински одржао је ових дана један говор, који може да буде израз негодовања свих избегличких влада преварених од стране Енглеза. Енглеска

Повратак немачке подморнице у базу.

је тврдила да ступа у рат како би сачувала Данциг у оквиру Пољске, међутим та иста Енглеска пристаје да Совјети загосподаре у читавој источној половини Пољске. Рачински протестује против решавања светских питања у оквиру „четворног пакта“, без претходног саслушања погођених мањих савезних или неутралних земаља.

Рачински је дипломата. Зато и у свом говору пуном јада остаје учтив и говори о „четворном пакту“. Међутим, тај демократски конзорцијум није светски одбор четворнице, јер Чан Кај Шек нема права гласа; није ни светски одбор тројнице, јер Стаљин не учествује у саветовањима — фотеља припремљена за њега у Казабланки стоји празна у свима салама и кабинетима, где се претресају питања коалиције.

Два лица Идна

Зато у Америци поздрављају долазак Идна. Не сматрају га за градитеља моста између Лондона и Вашингтона, већ као подесног предузимача за успостављење моста између британоамеричких и совјетских појмова. Идн је био 1938 године у Вашингтону (онда су се тамо договорили да треба потпалити ватру рата), био је и у Москви (онда је тамо припремио улазак СССР у рат). У Вашингтону је глумио Американца, у Москви је глумио болшевика, (наравно са отменом коју која доликује енглеском племићу). И зато се сада сматра за подесног човека који би могао да покуша да отклони трзавице између Британоамериканца и Совјета.

У очекивању резултата Идновог пута британски премијер је одбио да прими у посету Молотова, који је преко Мајског хтео да најави свој долазак. Ова неочекивана понуда Молотова да се успостави директан контакт између совјетске и лондонске владе треба сматрати као доказ да се у Москви претпоставља могућност да ће Идн створити британоамерички политички фронт против Совјета. Тај фронт неће бити нека брана против совјетских аспирација, јер (према писању утицајног америчког часо-

писа „Хришћански научни гласник“). Идн је човек који искрено верује у могућност сарадње са Совјетима. Читајући између редова, можемо закључити да је баш Идн један од творца сарадње издаје Европе, коју је учинила Британија обећањима или сагласношћу на совјетске аспирације на нашем континенту.

Совјети немају ништа да се плаше Иднове посете: никакав споразум дипломата не може да окрњи совјетске фантазије о послератној географији. Али Москва не жели ни најмањи споразум Вашингтона са Лондоном, јер је политика Москва увек политика јеврејских интрига: није то случајно што су два најважнија дипломатска положаја — у

саврне ствари. Рузвелт и његови сарадници хоће да организују свет у коме би само претседник САД био вођа светске политике. Сједињене Америчке Државе треба да се поирину да нема ниједне нације која би била доста јака за одупирање тој Вашингтонској власти.

На какав начин би се тај план спроводио, видимо из извештаја са острва Санта Лучија, куда су стигли избеглице са француског острва Мартиник, које је подвргнуто америчкој блокади глађу зато што неће да откаже полушност маршалу Петену. Право је рекао Бјулит на завршетку своје приче о магарцу, да мотка треба да буде права мотка.

Наравно, један империјалист не верује другом. Наравно, да између империјалистима постоји најдубље неповерење. Ових дана Хендерсен (Лондон) у разговору са Фелдсом (Америка) чуо је следеће мишљење свог америчког колеге: „Мишљење Вол-стрита о Совјетској Унији базира се или на убеђењу да ћемо једног дана морати да ратујемо против Совјета, или на једном убеђењу да Совјетска Унија стоји пред развитком, као што је Америка стајала пре 75 година. Многи Американци питају се — да ли можемо да верујемо Совјетима? И по свој прилици и Совјети постављају себи питање — да ли могу они нама да верују.“

Кад већ пословни пријатељи немају међусобног поверења, онда је разумљиво да нације које стоје по страни конфликта прате са највећим неповерењем сваки корак тог империјалистичког триумвирата. Генерал Франко је отворио седницу Кортеса једним говором, у коме је рекао да шпански национални покрет има као ослонац начела — Бог, отаџбина и правичност. Коментаришући тај говор са пројекцијом на светске догађаје, можемо констатовати да су та начела у супротности са политиком плутократско-комунистичке коалиције. Она замењује Бога комунистичким „хришћанством“. Замењује отаџбину Рузвелтовим планом светског владања. Замењује правичност Бјулитовом причом о магарцу.

Осим говора Франка забележен је ових дана и значајан интервју Сарацоглуа, који је поново подвукао да се политика Турске руководи начелом строге неутралности и одбране неутралности. Тај интервју није био непосредан одговор на велики говор потпретседника САД Уелса. Али ипак он се може сматрати као индиректан негативан одговор на Уелсове покушаје да умири свет узбуђен због британско-америчког попуштања према аспирацијам комунистичке Москве.

Одговор Уелсу дао је и шеф штампе Рајха др. Дитрих. Не улазећи у појединости сјајне, убедљиве и искрене изјаве др. Дитриха, видимо франпантну разлику између његових речи и речи Американца Уелса. У Берлину је говорио човек од културе. У Охају је брбљао једнак протак. Злонамеран протак, који не само што не признаје, не разуме да је неписмен у питањима филозофије, политике, етике и поштења, већ под називом „америчког века“ хоће целом свету да натура америчко непоштење, етичко дивљаштво, политички цинизам и филозофску какофонију.

Др. Дитрих је побио детињаста тврђења о Стаљиновом хришћанству и о питомости комунизма. Побио је Уелсове смешне тврђење о постојању државе без класа у Северној Америци. Националсоцијализам је створио праву државу без класа, у којој постоји само једно племство — племство рада. Ни високо рођење, ни богатство, ни научна титула не дају привилегије у Рајху — привилегије се добијају радом и успехом у раду. Немач-

ка је створила такву атмосферу духа које није било ни у „демократској“ Француској, где је црква била ограничена у својим правима. Националсоцијализам стоји на принципу позитивног хришћанства и омогућује развитак вере и религије.

Најзад, Немачка је истакла таква начела међународног живота, за која важе речи: „Право иде пре силе“. О том светском начелу говорио је пре неки дан министар др. Гебелс. И опет смо видели огромну разлику између човека европске културе и људи с оне стране океана. Тамо у Америци Рузвелт је прогласио сада неку нову врсту Биверцовог плана, неки програм социјалног уређења САД, који би био мустра за уређење целог света. Рузвелт је мислио да придобије гласове бирача на предстојећим изборима; ако буде обећао Американцима такве социјалне реформе које је у много ширем обиму спровео Бисмарк у другој половини прошлога века. Можда је то за Американце новина, али са таквим наивношћима не могу да се придобију симпатије људи европске цивилизације.

Европа је већ сазрела за разумевање и остварење бољих и срећнијих људских заједница од оних које пројектује Бела Кућа, експонент холивудског глупости. Европа схвата величанствену слику новог поретка коју је ових дана нацртао др. Гебелс.

Никаког успостављења система блокова, кордона, ланаца, никакве равнотеже, која у ствари значи поприште за британо-америчке пиљеве. Већ заједница народа целе Европе у којој ће сви народи слободно да развијају своје индивидуалне тежње. Европски интереси биће заједнички свима. „Када престану супротности између појединих земаља, рекао је министар Рајха, престане и потреба да свака држава има своју спољну политику и одбрабене апарате“. Дакле спољна политика Европе и војска Европе браниће интересе Европе. А интересе Европе — биће заједнички интерес свих „задругара“, у коме ће и задругар — Србија имати свога удела који јој припада према њеној радној вредности.

Сви народи који доприносе садашњем ослобођењу Европе од комунизма и капитализма — доприносе оружјем или радом — биће чланови те европске радне заједнице. И руски народ биће члан те заједнице јер је он доказао своју искрену жељу да се ослободи комунизма. Доказао је радом десетина милиона радника у ослобођеним земљама и оружаном борбом милиона добровољца који се боре против комунистичких трупа и одреда. Генерал Власов (бивши Стаљинов противник, позива руски народ на борбу у којој поставља себи као задатак оснивање нове Русије. Позив генерала Власова има огромног одјека у руском народу и он се сада прочуо широм света као доказ да руски народ кида са болшевијизмом и ставља се на страну Европе у њеној борби за срећну и правичну будућност.

МЕС.

СРПСКИ
НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Теразије 5 мезанин. I степениште (Палата Извозне банке).

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧ“, Краљице Наталије 100.

Тромесечна претплата 36 дина. шаље се преко „Пресе“, а. д. Влајковићева 18.

Доказ више

Генерал Недић примио се тешког задатка да заштити српски народ и организује српску државу у најтежем раздобљу наше историје. Веран народној изреци: „на муци се познају јунаци“, он се прихватио овога посла у тренутку када је изгледало да је све неповратно изгубљено.

Када се доцније буде писала историја данашњих дана историчари ће се питати откуда му храброст за овај скоро надчовечански подвиг? Одговор међутим можемо дати већ данас. Он се прихватио свога тешког задатка стога, што је веровао у конструктивност српског народа и његову несаломљиву животну снагу.

Вера је, међутим, одувек била та, која је у стању да и брда премешта. Отуда и вера у успех значи већ половину успеха. Вером пак у свој народ били су одувек надахнути сви прави вођи свога народа. Само њом може се објаснити и оно поверење којим је народ ту њихову веру узвраћао.

Српски народ је — ма шта говорили његови непријатељи — вредан, радан, са мало задовољава. На поверење и љубав он одговара оданашћу и послушношћу. Кад се његови вођи о њему истински старају, он је готов да поднесе и највеће жртве.

У томе што дубоко познаје свој народ лежи један од главних разлога успеха генерала Недића. Он је народски човек у најбољем смислу те речи. „Са народом за народ“ јесте основно начело његовог делања. То начело прихватио смо и сви ми, његови ближи и даљи сарадници.

Је ли онда чудо што су политику владе народног спаса пригрлили сви најбољи синови српског народа? Делати домаћински и српски данас је аксном сваког честитог Србина ма на ком се послу он налазио. Кад се тако ради, онда и успех не може изостати.

Само тако може се објаснити чињеница што је београдска омладина обавезни рад прихватила и разумела. То сигурно не би био случај да се претседник београдске општине, шаљући је на рад, није о њој домаћински постао. Овај његов поступак може послужити другима за пример.

Случај београдске омладине је доказ више за конструктивност, државотворност и родољубље српске омладине, која ће једино пожртвованим радом моћи да искује своју, па и народну лепшу будућност. Нова, препорођена Србија је већ данас стварност.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

„Ми хоћемо заједницу европских народа...“

Изјава министра Рајха др. Гебелса

На пријему претставника стране штампе у Берлину Министар Рајха др. Гебелс дао је одговор на питања, која су му новинари постављали. Др. Гебелс одговорио је између осталог на ова питања:

— Шта мислите, господине министре, о могућности да се оствари други фронт у Европи?

— Наша војна сила спремна је да ступи у акцију ма где и да уништи и спречи непријатеља у извођењу њихових намера. Други фронт у Европи осуђен је унапред на неуспех.

— Можете ли нам што рећи о послератном уређењу Европе?

— Наш континент ће сасвим другачије изгледати него што је то био случај пре рата. Он ће добити политички и привредно сасвим нову слику и то не само механички него и органски. Супротно овој тези стављају Енглези своју идеју равнотеже снаге у Европи, што практично значи изигравање једне државе против друге, вештачко стварање непријатељских блокова, ратови, крварења и природно исцрпљење. Било би немогуће тај систем прогласити послератним европским уређењем. Британија тврди да ми желимо силу. Ништа није већа заблуда него то.

Ми хоћемо заједницу европских народа, али не желимо да те народе држимо. Исто тако ми нећемо да било коме натуримо националсоцијалистички систем који не сматрамо робом за извоз. Нама је у интересу да Осовина буде снажна. Немачка је постала снажна кроз националсоцијализам. Питање је да ли би нам конвенирало да нама несклопни народи приме систем сличан нашем и да тиме добију унутрашњу снагу коју досада нису имали.

— Какву ће улогу играти у новом поретку поједини европски народи?

— Европа ће бити база, на којој ће народи моћи слободно да

развијају своје индивидуалне, па чак и своје унутрашње тежње. Европски интереси биће заједнички свима. За вољу ових требало би да се предузму мере око концентрисања појединих важнијих послова под заједничком директивом.

Овде сматрамо пре свега оружану снагу појединих земаља која ће се претворити у заједничку европску одбранбену силу, а затим привредну и монетарну политику. Када престану супротности између појединих земаља престаће и потреба да свака држава има своју спољну политику и одбранбени апарат, док се привреда мора прилагодити новим колективним захтевима. Овде ће бити потребно да свака земаља развије своју индивидуалност, како би унапред било осигурано оно што припада специфично њој, а што ће разменом добара између појединих народа добро доћи целом континенту.

— Да ли сматрате да је потребан привредни контакт између Европе и других континената после овог рата?

— Само по себи се разуме да ће привреда бити унапређена до максимума. Нама није идеал да одржимо ратне тешкоће и даље него да живот учинимо бољим и много лепшим него што је икада био.

— Шта ви мислите о британској паролу европских народа?

— То је само фраза преко које су Енглези успевали да створе равнотежу снага и да један народ изазову против другог. Пољски случај је зато најбољи доказ. Велика Британија натерала је Пољску у рат против Немачке зато што смо захтевали Данциг и аутостраду преко Коридора. Данас је Велика Британија спремна да жртвује целу источну Пољску Совјетској Унији. То је гаранција такозване слободе у британској интерпретацији без маске.

— Сматрате ли за могуће да Британија услед најновијих политичких догађаја може једнога дана увидети да целини њене империје прети већа опасност од стране Америке и Совјетске Уније него од Европе?

— О томе не могу да се изјашњавам пошто би ово непријатељска пропаганда узела као неку подлогу, како ја апелујем на енглески разум односно као да би ми хтели неке комбинације. О томе не може да буде ни говора. Што се тиче духовног стања у Британији свакако да је оно интересантно.

После мога говора у Спорт паласту изјавили су Черчил и Идн да се не дају заварати мојим алармом пред бољшевичком опасношћу и да ништа не може раздвојити чврстину Англо-американца и бољшевика. Исто тако писала је штампа врло много. Из тога се лако може закључити да то страховање пред бољшевицизмом није толико непознато у Британији јер се моја излагања не би толиким низом побјегла. Међутим немачка политика је сувише реалистичка да би рачунала са неким фактима која нису конкретна. Ми видимо да у Британији има људи који увиђају судбоносан пут своје империје. Али знамо да они још нису дошли до изражаја.

— Какве су, са вашег гледишта посматране, енглеске комбинације о рату?

— Сасвим прсте и опште познате. Британци се надају да ће се Немачка у борби са Совјетима толико искрвавити да ће оба противника бити сатрвена после чега ће енглеска снага моћи да диктира мир у Европи. Ова претпоставка је детињасто наивна. Бољшевичку ратну машину може једино немачка војска са својим савезницима да савлада. Ништа друго не би било у стању да после евентуалног попуштања осовинских снага задржи Совјете. Историја је показала да сваки победник ма колико изгубио добије толико моћи да је његова нова продорност несавладива. Ми знамо да у овом рату у Европи могу да буду само два победника: или европска мисао или комунистички рушнички бес.

Ред, мир, рад и братска слога — могу нас једино спасти

Генерал НЕДИЋ

„Постоји само један пут, пут реда, мира, рада и братске слоге“

На великом народном збору у Тополи министар пољопривреде и исхране г. Рад. Веселиновић изложио је сакупљеним Шумадинцима ситуацију и донео поруку генерала Недића у говору, у коме је рекао између осталог:

„Бивша држава је побеђена а наш задатак је данас да сачувамо што више српских глава, јер шта вреде наша поља, њиве, села и градови ако у њима нема Срба. Треба да будемо паметни да би могли сачекати крај овога рата. Многи народи нестали су са лица земље зато што су зло радили. Ако код нашег народа не буде било разума и памети у садашњим приликама узалудна је нада у бољу и срећнију будућност.“

Хиљаде и хиљаде Срба изгубило је главе због тих неразумника, а ја вас саветујем само једно: чувајмо српске главе, сачувајмо Мајку Србију. За нас постоји само један пут, пут реда, рада и мира. Онај пут који нам показују они из шуме не води никаквом добру српски народ. Та шака безумних људи из шуме „ослобађају“ Србију али не од окупатора него од српског народа.

Њихов пут није добар, јер он не води срећи српског народа. Својим рђавим радом они не доносе користи ни вама ни народу. Зато, браћо моја, ја као члан владе кажем вам искрено и отворено, данас је потребније него икада да сачувамо сваку српску главу. То је пут генерала Милана Недића, то је једини наш прави српски пут.

Вама мора бити јасно да су прилике у којима живи српски народ тешке, али од вас зависи да ли ће оне бити боље, јер ви можете да спречите да оне не постану теже. Зато чујте поруку претседника владе Народног спаса:

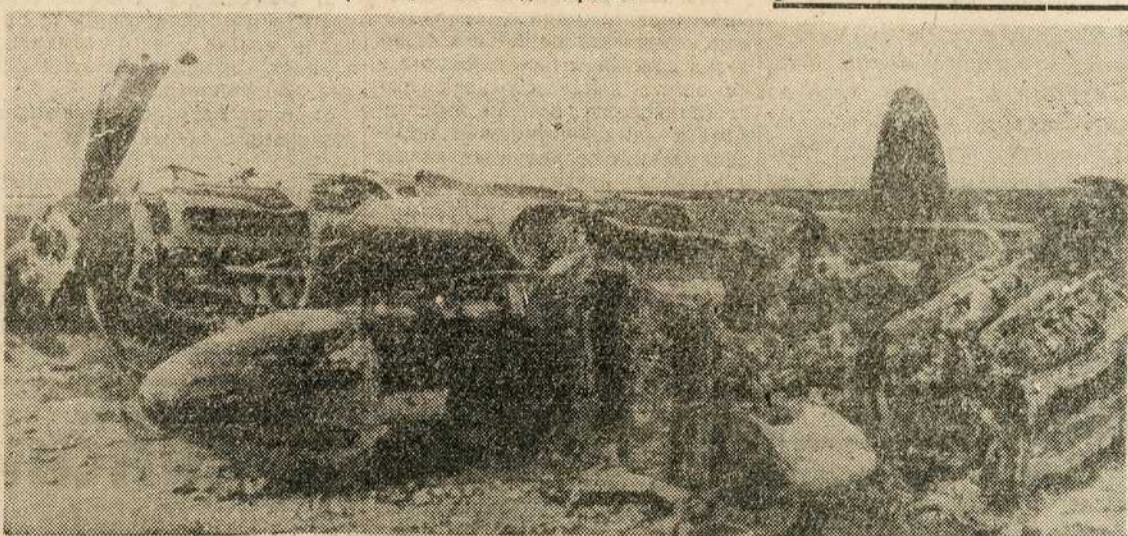
„Идите у мој родни крај и реците народу да га поздрављам и поручујем да извршује наређења, како немачких власти, тако и моја. Неслога нас је много пута до сада упропастила, много нам је српских глава скинула, зато их упутите на српски пут.“

Ја мислим да не сме бити Србина који неће да разуме напоре генерала Милана Недића око спасавања српског народа. Знајте да влада чини све што може да би спасла народ у овим тешким временима. Спас српства лежи у вама а ја ћу вам рећи да је данас можда потребније него икада да сваку стопу српске земље обрадите. То је данас ваша прва дужност коју ви треба да испуните. Ако ову своју дужност не испуните учинићете злочин према своме народу, јер ће он умирати од глади.

Крај говора министра г. Веселиновића био је поздрављен бурним поклицима спасоцу српског народа генералу Милану Недићу и Мајци Србији.

После министра Веселиновића говорио је начелник Округа крагујевачког г. Душан Поповић и директор Новог Времена г. Станислав Краков.

Један по један

Један оборени енглески авион на афричком фронту

(Foto: Belgrader Bildagentur)

Последња могућност Француске

Написао Kamiј Моклер

Бескорисно је указивати колико су последњи догађаји у Алжиру и Мароку ојадрили и о-срамотили све француске родо-љубе, који су се показали да-лековиднији.

Ови су догађаји, још жалос-нији од оних месеца јуна 1940, логична последица једне одврат-не политике, бесмислене објаве рата, и завере оних који су по-сле пораза хтели да васкрсну један нечестан и пропао режим. Још доста догађаја и одговор-ности остаје нерасветљено. То ће касније бити учињено. Али једно је и сувише јасно: Фран-цуска је потпуно обезоружана и немоћна. Она нема више ни вој-ске ни морнарице, остала је без свога колонијалног царства, на-које је била поносна, да би га приложила у свом сједињену са Новом Европом.

Француској није преостало ни једно сретство за акцију, она мо-же само да посматра циновски сукоб два схватања, и да се ко-начно помири са тим, да је на милости победиоца. То је једно-ставна и страшна стварност.

У таквим приликама, хладно-крвност и објективност треба да господаре осећањима. Ако је обнова и спасење још уопште могуће, са које стране да их очекујемо?

У првом реду, од опште на-родне обнове — васкрснућа, ко-ја је захтева потпуну реформу у-нутрашње политике, радикално уклањање криваца за рат и до-ласком нових људи, лојалних и решених на најоштрије мере. Ова реформа, међутим, треба да иде упоредо са спољном поли-тиком, а ова треба да буде реал-истичка.

ВРАЂАЊЕ СТАРОМ

Ми остајемо уверени у победу осовинских сила. Али, допушта-јући претпоставку победе њених противника, мислимо на после-дице по Француску?

Француска би тада видела триумфалан повратак свих еми-граната и издајца, обнову пар-ламентарног режима, који је до-вео до катастрофе, освету јевре-ја и масона, и коначно комуни-стички терор. То би довело до грађанског рата, хаос би био у земљи дефинитиван. Успомена на Комуни 1870, и на бежанију 1940 биле би бледа слика онога, што би имало да се види и под-несе. Па и када би англосаксон-ци сматрали за корисно, да по-њихове интересе успоставе ред, то би била само организација једног немилосрдног привредног ропства.

НЕМАЧКА НЕ МРЗИ ФРАНЦУСКУ

Погледајемо и на претпостав-ку за случај победе осовинских сила. Она нас предаје на мил-ост Немачке, што је већ и сада тако. Међутим, шта жели и шта не жели Немачка?

Она нам је то недвосмислено казала и поновила, никада се није могло утврдити да нам ни-је рекла истину. Немачка нас не мрзи. Мрзе нас наши бивши савезници и лажни пријатељи. Изаврава ч победничка Немач-

ка, могла нас је сатрти, распар-чати. Она је била стално кор-ектна и хумана у окупацији и није ниједну прилику пропусти-ла у такту и племенитости.

Немачка је упорно понављала, да није изгубила наду за једно француско - немачко измирење, које сматра потребним за из-градњу обновљене Европе. Она не жели да Француском поново завлада покварени парламента-рац, слободан зидар и јеврејин, и њено присуство на нашем тлу брани нас од комунизма и гра-ђанског рата.

ПОВЕРЕЊЕ НЕМАЧКЕ

Стотину пута било је прили-ка, да Немачка изиђе из стрпље-ња, али се ограничавала да пре-дуже потребне мере војне без-бедности, и оправдавала их са куртоазацијом, која штити част наше државе, и извињава фран-цуски народ због злочинстава његових издајца.

Немачка није обавезна да се овако држи. Одакле, дакле, о-вакав став? У првом реду због тога, што Немачка са заносом верује у концепцију једне Ев-ропе, ослобођење од бољшевич-ке и англосаксонске опасности, затим, што јој је жао Францу-ске и што нас цени више него ми сами себе, и што нам упркос свега хоће да верује.

Вођа Рајха је врло добро о-рактерисао наш положај, када је рекао, да у Француској ми-лиони сељака, радника и грађа-на желе француско-немачки мир, као једино сретство које ће по-правити наше невоље. Познато нам је, да је то у великој ве-ћини и жеља наших заробљени-ка, који ће при свом повратку имати да кажу своју реч.

Ми знамо да ће стотине хи-љада радника, чији се број по-сведневно повећава, потврдити да су у Немачкој били срдачно примљени, и посведочити савр-шенство немачке организације. То су елементи, који су у ста-њу да најбоље потпомогну дело сарадње оних у Паризу.

ТРЕБА ИЋИ СА НЕМАЧКОМ

Што се тиче заслепљености једног дела масе, коју је завео непријатељ и која је незадовољ-на због немаштине, потребно је сетити се само, да је све рево-луције извео мали број енергич-них људи који су јавно мишље-ње сматрали шимером, која се да упоредити са исто таквом шимером о општој свести. Маса ће следити и слушати. Било да разуме или не.

Стварност показује да нас само Немачка може спасти, и да она поштује велику француску прошлост. Она нам нуди помоћ, да понова задобијемо наше цар-ство и наш престиж, тако да је наша судбина везана за Немач-ку више него икада.

То је последња могућност Француске. У унутрашњем по-гледу, треба започети изнова, а у спољном, Немачкој треба ре-ћи „да“, и ићи с њом.

У противном то би значило самоубиство из несхватљиве ио-кварености, што значи крај Француске.

Један сумаран поглед на пред-лог овог буџета довољан је да пружи слику напора који су у-чињени у циљу довођења у склад државних расхода са на-шим данашњим стварним економ-ским могућностима. Иако је овај буџет рађен у изузетно тешким приликама, у њему су очувани сви основни закони здравог фи-нансирања државе: све основне, нужне потребе предвиђене су на страни расхода, а процена при-хода извршена је реално, може се рећи чак и доста опрезно. По-стигнута је буџетска равнотежа између прихода и расхода и о-чуван је принцип буџетског јед-инства, који омогућава лак и једноставан преглед буџетирања.

Што се тиче избора потреба које је овим буџетом требало задовољити, министар финанси-ја се старао да све неодложне и важне државне потребе буду пр-венствено задовољене. То су, на првом месту, све оне основне по-требе које условљавају правилан рад администрације и безбед-ност и мир у земљи. Одмах за-тим националне и социјалне по-требе које данашње прилике на-мећу Влади: збрињавање избег-лица који су, остављајући своја огњишта, потражили уточишта у нашој земљи, и оних породица чији се храниоци налазе у зароб-љеништву; затим, свих државних службеника, пензионера и инва-лида чије је материјално стање у данашњим приликама изван-редно тешко; указивање помоћи разним социјалним здравственим и хуманим установама, које дан-ас више него икада треба да изврше своје дужности и оправ-дају своје постојање; помоћ на-ционалној служби за обнову Ср-бије итд.

Технички састав буџета

У погледу техничког састава буџет је подељен у два дела: 1) предрачун расхода и прихо-да државне администрације; 2) предрачун расхода и прихода самосталних државних установа.

Предрачун расхода износи 8 милијарди и 480 милиона дина-ра. Од тога отпада на расходе државне администрације 5 мили-јарди, 480 милиона 265.700 дина-ра, а на расходе самосталних државних установа 2 милијарде, 999 милиона, 734.300 динара.

У упоређењу са предрачуном расхода по буџету за прошлу го-дину повећање износи укупно 3 милијарде, 480 милиона динара, и то: код државне администра-ције 2 милијарде, 74 милиона и 436.000 динара, а код самостал-них државних установа 1 мили-јарду, 405 милиона и 564.000 ди-нара.

Ако се сума расхода за ову го-дину упореди са укупним изно-сом свих одобренх буџетских, накнадних и ванредних кредита за прошлу годину, излази да по-већање које се овим буџетом предвиђа износи свега 1 мили-јарду, 493 милиона и 352.344 ди-нара, и то: код државне адми-нистрације 501 милион и 240.048 дин., а код самосталних држав-них установа 922 милиона и 112.296 динара.

Повећање расхода државне ад-министрације односи се углав-ном на исплату привременог до-датка државним платезницима и на опште канцеларijske потре-бе; на исплату помоћи избегли-цама и оним сиромашним поро-дицама чији се храниоци налазе у заробљеништву, поред других нередовних расхода.

Повећање расхода код само-сталних државних установа одно-си се углавном на Управу срп-ских државних железница — за 816 милиона динара — и на Ми-нистарство пошта, телеграфа и телефона за 86 милиона дин., због знатног поскупљења погон-ског материјала и радне снаге.

Због тога што се у овом бу-џету највећи износ повећања предвиђа за задовољење оних потреба које су у току прошле године биле подмирене путем накнадних и ванредних кредита, може се рећи да овај буџет прет-ставља у ствари продужење бу-џета за прошлу годину, с том

разликом што су расходи и при-ходи нешто повећани и реални-је предвиђени и процењени.

По својој намени сви држав-ни расходи подељени су на: ред-овне, који изnose 86,67%, не-редовне који изnose 11,42% и инвестиционе који изnose 1,91%.

Редовни расходи деле се опет на личне, који изnose 4 мили-јарде, 21 милион и 246.346 дин., и материјалне који изnose 3 ми-лијарде, 328 милиона и 623.554 дин.

Полножај државних платезника

Највећи износ редовних рас-хода чине лични расходи, који претстављају 54,71%. То су лич-не припадности свих држав-них активних службеника, инва-лида и пензионера које данас једва да претстављају најпо-требнији минимум за егистен-цију.

Још одмах у почетку прошле године, чим су се унутрашње прилике у земљи смириле, Вла-да је посветила своју пуну паж-њу побољшању положаја држав-них платезника. Она је, у грани-цама финансијских могућно-сти, одобрила исплату привре-меног додатка на службу, који је исплаћиван непрекидно од јануара до августа прошле го-дине.

Одлуком од 22 јула прошле године Влада је тај првобитни привремени додаток удвостручи-ла и наредила да се од 1 сеп-тембра прошле године стално убудуће исплаћује. Ма да ово повећање припадности др-жавних платезника прелази го-дишњи ефекат од једне мили-јарде динара, питање њиховог материјалног обезбеђења није најалост могло бити овом ме-ром у потпуности решено. Стога је Влада, свесна њиховог тешког положаја, предузимати и у бу-дуће све финансијске и друге мере да се државним платезни-цима обезбеди бар минимум за егзистенцију.

Али, и државни службеници морају бити свесни свих тешко-ћа у којима се данас наша зем-ља налази и свих жртава које рат изискује од сваког поједин-ца у интересу заједнице, и чини-ти са своје стране све да својим савесним и самопрегорелачким радом помогну Влади у њеним настојањима, за спас српског народа и обнову наше земље.

Нередовни расходи

Нередовни расходи предвиђе-ни су у главном за подмирење оних потреба које рат и садаш-ње прилике намећу нашој зем-љи или их је Влада на себе узе-ла ради олакшања тешког поло-жаја оних наших суграђана који су услед рата највише погођени. То су у главном:

1) Помоћ за збрињавање избе-глица, исхрану и одевање срп-ске избеглице деце и издржа-вање избегличких домова на те-риторији Србије, као и за ис-плату свих избегличких држав-них и самоуправних платезни-ка, дин. 150 милиона.

2) За исплату помоћи сиром-ашним породицама чији се храни-оци налазе у заробљеништву, а нису државни платезници, дин. 200 милиона.

3) За исплату припадности породицама активних службени-ка само по струци бившег Ми-нистарства војске и морнарице, који се налазе у заробљеништву, дин. 120 милиона.

Расходи за исплату помоћи породицама активних државних службеника других ресора, који се налазе у заробљеништву, предвиђени су у редовним рас-

ходима код односних ресора у износу око 120 милиона динара.

4) За подмирење ванредних мера службе безбедности, дин. 180 милиона.

5) Дотација Националној служ-би за обнову Србије, дин. 50 ми-лиона.

6) Помагање сиромашне и на-пуштене деце заробљеничких и других ратом настрадалих поро-дица, дећних трпеза и летовали-шта и за исхрану питомаца Дечје државне заштите динара 10 милиона.

Сви остали нередовни расхо-ди предвиђени су за помагање разних социјалних, болничких и здравствених установа и за да-вање помоћи стипендија итд.

Инвестициони расходи предви-ђени су у суми од свега 162 ми-лиона и 2.200 дин. за подмире-ње само неодложних, најнуж-нијих потреба те врсте, док су све остале инвестиционе потребе одложене за дошнице или се под-мирују из ванбуџетских сред-става. У том циљу Влада је по-требном уредбом прописала про-грам јавних инвестиционих ра-дова у Србији који се изводи из зајма од 3 милијарде дин.

Државни приходи

Предвиђени приходи у буџету за 1943 годину изnose: од др-жавне администрације 4 мили-јарде, 269 милиона и 368.757 ди-нара и од самосталних државних установа 4 милијарде, 210 ми-лиона и 631.243 дин.

Чист вишак прихода над рас-ходима код самосталних држав-них установа у износу од 1 ми-лијарде, 210 милиона и 896.943 дин. додаје се приходима држав-не администрације и иде на по-криће расхода државне админи-страције.

Код самосталних државних у-станова једино знатније повећа-ње прихода појављује се код Управе државних монопила у износу од 1 милијарде и 400 ми-лиона дин. Али пошто предра-чун расхода и прихода свих са-мосталних државних установа чини за себе једну целину, тј. дефицит једних попуњава се су-фицитом других, па се тек чист укупан вишак прихода свих са-мосталних државних установа предаје као приход државној администрацији, ово повећање не долази до изражаја у вишку прихода самосталних државних установа, јер га готово у цело-сти апсорбује знатан мањак у приходима Управе српских др-жавних железница, који за ову годину износи 1 милијарду, 362 милиона и 146.300 дин.

Незнатније повећање прихода појављује се још само код само-сталних установа, Министарства народне привреде и код Пош-танске штедионице, док су при-ходи свих осталих самосталних установа за ову годину процењени у истим изнонима као и за прошлу годину, или чак нижим.

ПРОСВЕТНА АКЦИЈА У НИШКОМ ОКРУГУ

Како јављају из Ниша, Окруж-ни одбор за народно просвећи-вање предузео је велику акцију на отварању аналфабетских и просветних течајева. До сада је отворено 48 аналфабетских и 102 просветна течаја.

Поред тога у свима срезовима основани су отсеци за народно просвећивање, од којих многи располажу већ и књижницама. Укупно је до сада одржано у целом округу хиљаду предава-ња, основане су многе позориш-не трупе које већ увелико раде, као и певачке дружине.

Прејилајте своје у заробљеништву на

СРПСКИ НАРОД

Прејилајте прима „Преса“
Београд Влајковићева бр. 8

Тромесечна прејилајта стијаје дин. 45.—

Тезаурисани новац је опасност

У последње време је код нас у више наврата писано о штедњи и о потреби улагања новца у новчане заводе. То није било безразличје Исто тако није било ни случајно. Али и поред свих опомена и указивања на потребу да се што више штеди и да се свака уштеда предлажуће чување и приплод новчаним заводима, велики број појединаца још увек не схваћа суштину проблема и прави смисао тих опомена. И зато сматрамо за потребно да још једанпут укажемо на тај проблем и да при томе будемо што јаснији како нам једнога дана нико не би могао да пребаци да нисмо благовремено указали на све штете, које могу настати за појединца, ако не послуша наш савет и не ради као што му то налаже његова дужност према заједници. А та дужност му налаже да баш сада у најтежим приликама које преживљује српски народ поради свим снагама на томе да у што бољој мери омогући обнову земље, и да избегава све оно што иде на штету ове обнове.

Ми смо у Божићнем броју нашега листа, у чланку „Основа наше обнове је рад и штедња“, указали на потребу свестране штедне као и на резултате који су постигли појединци који су послушали тај савет. Свесрдно залагање појединаца и њихово прегалаштво створило је стотине милиона народне уштеде, који су као што је било саветовано уложени у новчане заводе. Ми смо том приликом посматрали само улоге на штедњу код оних новчаних завода за чије обавезе гарантује држава. Међутим, и код приватних новчаних завода се запажа прилив штедних улога који је још већи него онај раније поменути.

Мере против тезаурисације

Посматрајући кретање улога на штедњу код свих новчаних завода, мора се доћи до констатације да у народној штедњи учествују сви слојеви нашега народа, али, нажалост, сви слојеви не учествују истим интензитетом. Баш они слојеви нашега народа који данас располажу великим сумама новца не поводе се корисним примером марљивих штедиша и не слушају савете који им се дају са меродавних и највиших места, те не односе све расположиве уштеде у новчане заводе, већ их великим делом, ако не највећим, држе неискоришћене код своје куће.

На тај начин се наноси штета народној привреди. Та штета је огромна, много већа него

користи које појединац очекује од тезаурисације или нагомиланавања новца. Држава мора да се брани против те штете и оних који јој наносе ту штету. А држава је данас та — а и раније је увек била — која може да нађе пута и начина да пресече то несносно стање које јој отежава извршење њених задатака и остварење њених планова обнове.

Ако држава увиди да сва њена саветовања и указивања не помажу, она ће бити приморана да користи мере које јој стоје на располагању. А те ће мере бити ефикасне, у то може свако да верује. Не само то, оне ће бити и изненадне, тако да ће одједном погодити све оне који нису радили у духу Уредбе о забрани тезаурисације новца која дозвољава држање новца код куће једино у износу до 20.000 динара.

Примера ради можемо да укажемо на мере које су примениле неке земље које су имале да решавају сличне проблеме као ми данас. Најједноставнији начин да се тезаурисани новац истера из свих његових скровишта је замена новца. Том приликом се може поступити као што се поступило у другим земљама: дозвољени износ се за мењује у пуној висини, док се остали износ књижи на везани рачун којим може да се располаже од случаја до случаја на основу специјалног одобрења и то на дужи рок или се исплаћује државним обезвницима са дугим роком. У већини случајева су те обезнице бескаматне, јер се са правом сматра да појединац који је тако дуго одузимао заједници могућност да користи уштеду, може ову да препусти привреди на употребу без приплота. Сва корист иде заједници. И то је тако у реду. Када неко нема развијене социјалне и националне свести онда га треба васпитавати у том правцу. А свако васпитавање треба платити.

Улагачи не трпе штету

Има међутим и други начин, још једноставнији, а тај је да се приликом замене исплати минимални, Уредбом дозвољени, износ са 100% противвредности преданог новца, док се остатак исплаћује делимично тј. са 50—75%, и то на везан рачун са дугим роком подизања. Том приликом губитак који трпи појединац претставља оправдану казну зато што није хтео да своја уштеђена средства стави на располагање заједници. Док је привреда трпела на оскудици расположивих средстава, појединац је пребројавао новац код куће. То његово несхватање привредне потребе као и одбијање да изврши своју дужност према заједници плаћа одговарајућим процентом.

Разуме се да приликом замене новца старадају само они који располажу готовином већом од оне коју закон дозвољава. Све земље су код примене таквих драконских мера водиле рачуна о улозима на штедњу и осталим потраживањима код новчаних завода, те ове изузимале од неког крњења њихове номиналне вредности. Штедише који су предали своје улоге новчаним заводима користили су заједници и као такви налазили своје признање, за разлику од оних који су вршили тезаурисацију и наносили штету привреди.

Ми смо ове појединости изнели како би још једном указали појединцима на опасности које да се излажу ако тезауришу новац у већим количинама него што је то Уредбом дозвољено. Ако држава увиди да сва њена настојања и саветовања неће да уроде плодом, она неће моћи, а и неће хтети да гледа на ту ситуацију скрштених руку. Она ће приступити одговарајућим мерама. А те ће мере бити ефикасне и изненадне. У то треба свако да верује.

Данас, у вихору идеолошке борбе која треба на крају да доведе своју конкретну форму у новом социјалном поретку, немогуће је да одговорна влада једне земље примењује полумере, поготово када се зна да је реч о бити или не бити, када је реч о спасавању свега онога што је човечанство запада створило и стекло за последњих 2000 година. У том случају ниједна мера није сувише драконска, па ма колико тешко она погађала појединце. И зато се неће моћи дуго гледати то несхватање од стране појединаца, који неће своје уштеде да ставе на располагање привреди. Штете које ће појединци од неке изненадне мере претрпети биће тешке али заслужене.

Ми више не знамо по који пут а и којим речима треба да саветујемо свима и свакоме да своје уштеде уложе у новчане заводе и да избегавају тезаурисацију новца, јер ова претставља опасност за привреду и за сваког појединца.

Поверите ваше уштеде најближој пошти, филијали Државне хипотекарне банке или којем другом новчаном заводу још данас. Ви на тај начин користите Србији и себи.

Упамтите још једном: сваки износ преко 20.000 динара однесите у банку и нећете се покајати, јер тиме испуњавате своју дужност према заједници а себе обезбеђујете од евентуалне штете.

Др. И. Л.

У РАДУ ЈЕ НАША БУДУЋНОСТ

Друга група обезвника радне службе, која је отпутовала из Београда на радове у унутрашњост Србије у прошлу недељу, показала је високу свест, разумевање и родољубље. Не само што су се обезвници једнодушно одазвали позиву, већ су пошли са уверењем да својим радом придонесе свој удео обнови сопствене земље и будућности Србије у заједници европских народа. То своје једнодушно разумевање обезвници су најлепше испољили у поворци при пролазу испред Претседништва Владе. Кад се Претседник владе генерал Недић појавио на балкону, обезвници су га најсрдачније поздравили усклицима:

— Живео отац Србије! Живео генерал Недић!

Велики је прилог који обезвници радне службе прилажу за изградњу нове Србије и нове Европе. Само тим путем, путем општег рада, којим једино можемо да се укључимо у нови привредни склоп европских народа, ми обезбеђујемо себи и својој земљи бољу будућност.

Пре неколико дана немачки Министар пропаганде др. Гебелс дао је једну врло значајну изјаву ужем кругу претставника стране штампе, у којој је с обзиром на будућност Европе и њених народа између осталог рекао:

— Наш континент ће сасвим друкчије изгледати него што је то био случај прерата. Он ће добити политички и привредно сасвим нову слику и то не само механички, него и органски.

— Само се по себи разуме да ће привреда бити унапређена до максимума. Нама није идеал да одржимо ратне тешкоће и даље, него да живот учинимо бољим и много лепшим него што је икада био.

Као што се види, Немачка је у свом плану обнове Европе предвидела економско благостање Европе с тим да европски интереси буду заједнички свима. Како ће место извештајан народ да заузме у тој заједници зависиће у првом реду од њега самог. Она тачка на коју он буде могао да самог себе постави биће његова полазна тачка будућности. Онај прилог који он

буде дао изграђивању новог поретка биће залога за његов однос према осталим народима. Због тога сваки европски народ већ сада изграђује своју будућност у оној мери у којој учествује у постављању нових темеља.

Од нас се за сада тражи само рад и ми тај рад морамо дати у највећој мери. Тражи се рад на првом месту да би се сама наша земља обновила, јер у колико се брже та обнова изврши и у колико се брже постигну резултати, у толико ће брже да порасте и наш значај у новом привредном склопу, другим речима и наш прилог општој ствари.

То је чињеница која свакоме мора да буде јасна пред очима. Радимо на првом месту за себе саме, а већ тиме, доносимо привремено корист себи, користимо и другима. Због тога наши обезвници радне службе одлазе на радове искључиво у Србији. Њиховим рукама подићи ће се на првом месту Србија.

То су једини мотиви због којих сваки појединац мора да да максимум могућности свога рада, да би Србија постигла оно право место које јој припада, тј. место које по својим општим условима може заиста да постигне. А ти услови су богати и многобројни.

Резимирајући све ово, претседник Београдске општине министар Драг. Јовановић, испраћајући другу групу обезвника радне службе, рекао им је при поласку:

— Данас, на разстанку, хоћу само да вам пожелим срећан пут и да још једном улијем веру у вас саме, да ви сами собом, својим радом и својим држањем значите наду за будућност и поред свих тешкоћа времена у коме живимо, наду Београда и Србије.

Нада наше будућности је у раду. Због тога морамо бити поносни што улагањем свога рада улажемо оно што од нас траже Србија и Европа, да би тиме обезбедили њихову општу и нашу личну бољу будућност, будућност у којој ће по речима Министра Рајха др. Гебелса живот бити бољи и много лепши него што је икада био.

Претседник Београдске општине, министар г. Драг. Љ. Јовановић, на челу поворке обезвника радне службе

(Снимак „Српски народ“)

ДОЗНАКЕ НАШИХ РАДНИКА ИЗ НЕМАЧКЕ

Према саопштењу Исељеничког отсека, наши радници који се налазе на раду у Немачкој, упутили су до сада преко Српске народне банке 97.148.162 динара, а појединачно су пренели 15.680.597 динара, што укупно износи 112 милиона 828.759 динара.

Шпекулације у београдским гостионицама

Контролни органи имали су прошлог месеца пуне руке посла гонећи црну берзу, која је нарочито узела маха по београдским угоститељским радњама. Не само што су порције све дене на количине које нису довољне ни за врапце, него су цене достигле такве размере, да су многобројни становници Београда, који су приморани да се хране ван куће, праве жртве угоститељске црне берзе и шпекулације.

Међу кажњенима у току прошлог месеца по бројности заузели су прво место угоститељи, са 58 казни, међу којима има и неколико доста крупних сразмерно извршеним злоупотребама и кривицама.

Јело и пиће

Највећом казном кажњен је Добросав Илић, гостионичар из Краља Александра ул. 100. Занимљиво је да та казна није пала због шпекулације с јелом, него с пићем. Због вина и вермута Илић је кажњен са 25.000 динара и 20 дана затвора.

Друга казна по величини пала је на власника народне куће из Немањине ул. 4 Љубомира Минића, који је кажњен са дин. 20.000 и 15 дана затвора због порције рибе.

Трећа казна од 15.000 дин. и 7 дана затварања радње пала је на Госпаву Бајић, угоститељу из Поп Лукине ул. 26; због шницле са гулашом.

Са по 10.000 дин. и 10 дана затвора кажњени су Петар Станковић, гостионичар са Краљевог Трга 2, због порције гушчице нигерице и Зора Карабаревић, гостионичарка из Цара Душана ул. 54, због порције јела с вином, а са 10.000 дин. гостионица Петровић и Месаровић из Краља Милана ул. 30, због шприцера.

Остале казне противу угоститеља изречене су због кобасица, дувана, качамака, кајзерлица, хлеба, сира, кајмака, паприкаша, кромпира, неистицања ценовника и неодобрених цена. У последње време угоститељи су нарочито подигли цене разним алкохолним пићима управо до невероватности. Због тога је такође кажњен велики број гостионичара. Занимљиво је управо, да су од укупног броја кажњених који је изнео 38, већина кажњени због вина, шприцера, ракије или других алкохолних пића, тако је број ових изнео 31.

Кочијаша и сељаци

Ма да већ неколико месеци, готово у току целе зиме, траје лов на кочијаше који бездушно уцењују грађанство при превозу, а нарочито при превозу огрева, број криваца је још увек велик. У току прошлог месеца кажњено је што кочијаша, што шедитера и фијакериста 47.

Занимљиво је да су велике зараде на превозу привукле у Београд и добар број сељака из околине, који своја сељачка кола нуде за превоз по граду, али у погледу уцењивања не заостају

ни мало за београдским кочијашима. Тако је међу кажњенима због скупље наплате превоза било и сељака, највише из Малог Мокрог Лула, затим из Жаркова и Бањице.

Иначе број сељака — пилићара који по београдским капијама продају кришом своје производе нешто се мало смањило. Прошлог месеца ухваћено је и кажњено 25 због продаје кајмака, сира, сланине, сува меса, лука, пасуља, брашна, кромпира, јабука, млека, смоле, дрва и пањева. Један је кажњен због тога што је куповао цигарете по црноберзијанској цени. Један из Миријева, Михајло Лазић, кажњен је крупном казном од 25.000 дин. и 15 дана затвора због продаје краве.

Пиљари и занатлије

Београдски пиљари, који су до сада у ситнијим шпекулацијама заузимали по бројности прво место, прошлог месеца су изненада јако смањили број кривица, вероватно због тога што није сезона за њихове артикле. Кажњено је свега 19 и то због сувих шљива, јабука, квасца, цвекле, ораха, мушмула, поморанџи, арпаџица, лука, кромпира, проје, свињског меса, млека и неистицања ценовника.

Међу занатлијама број кажњених био је врло мали: свега четворица. Крупнијом казном од 20.000 дин. и 30 дана затвора кажњен је обућар Шаровић Аћим из Цара Душана улици 91 због ексера за ципеле. Мањим казнама кажњена су 2 лимара и 1 шеширџија због неистицања цена.

Улазнице на црној берзи

У општој јурњави за црноберзијанским пословима дешава се у последње време да грађанство не може да дозволи себи неколико часова разоноде у позоришту и у биоскопима јер читава јата малих шпекуланата просто разграбе улазнице, да би их препродавали по двострукој цени. Контролни органи се труде да и томе злу стану на пут.

У току прошлог месеца ухваћен је и кажњен један трговачки помоћник због предаје позоришних карата.

Исто тако су жртве малих црноберзијанаца и љубитељи филмова. Тако су прошлог месеца због препродаје биоскопских карата кажњени казнама од 1 до 15 дана затвора и до 500 динара новчано 5 радника, 6 ученика, један разводник у биоскопу, један шегрт, један фотограф и једно лице непознатог занимања.

ПАКЕТИ ЗА НАШЕ РАДНИКЕ У НЕМАЧКОЈ

Немачке власти одобриле су да се могу упутити поштом за Немачку пакети за наше раднике који су тамо на раду. Пакете ће примати све поште до 20 кгр. тежине, без означене вредности. Пакет се мора донети на пошту отворен.

Пођимо за њим!

Примитивним друштвима потребан је искључиво храбар вођа, а модерној држави и нацији, сложеном и деликатном организму, потребан је храбар и поштен, а нарочито mudar и родољубив вођа, човек коме су интереси нације изнад свега.

Модерна држава је исто што и брод који је приморан да се по великој бури провлачи кроз море пуно хридина. Вихор га баца лево и десно, оштри гробени прете да га пресеку. Ако командант није сигуран, брод мора да настрада. У избору доброг команданта лежи судбина брода. У избору вође је судбина државе.

Модерне државе су на два начина решиле тај избор. Једне су ставиле на чело по једног вођу: најхрабријег, најмудријег и најродољубивијег. Друге су тај проблем вођства препустиле случајностима; дозволиле су свакоме ко год хоће — и мудроме и лудоме, храброме и кукавци, родољубу и издајници — да се дочепа државне крме само ако иза њега стоје демагогија и злато. Злато и демагогија и служење њима. Тако су се на државни брод многих попеле кукавице и демагози, па кад наиђе буре брод ударил на хридине и разбија се. Разбија се у парампарчад и то свуда где се буре појави или где се брод судари са другим бродом који не воде групе кукавица, демагога и шићарџија, него један чврст, поштен и mudar командант.

Ниједна држава се није одликовала тако рђавим избором вођства као наша бивша. Творевина створена не у интересу српског народа, који је био гроњеног становништва, већ у интересу многих међународних шићарџија и политичких предузимача, који су хтели по сваку цену да имају своје команданте на њеном броду. И тако се на брод пењало и смењивало десетинама бродара, а све луђих и горих. Луђих и горих, јер се нису бирали по срцу и мозгу, јер им није било у интересу да државни брод провуку кроз буру а да га не оштете. Њима су личне амбиције и користи биле главни циљ.

Укрштени интереси међународног Јеврејства, подмукле црвене интернационале и плутократски интереси избањивали су на површину час шићарџије, час издајнике: према томе чији су били експоненти.

А команданти су стварали себи подобно људство и тако се у нашем народу стварала једна класа, господарећа класа кукавица, шићарџија и издајника, уместо да се изгради одабрана национална елита бирана по срцу и уму. Тако се у нашој народној кући зацарила влада мрачних јеврејских, комунистичких и плутократских интереса. Дошла је буре и захватила је брод који су у томе часу водили авантуристи и кукавице. И он се разбио у парампарчад.

А он који су га водили за време од 20 и неколико година јед-

ним делом су побегли онима: за чији су рачун и упрљали брод; па нас отуда саветују како да останемо без народа. Но с њима ћемо лако. Наши нису ни били: нека се њихови господари, плуто-масони, јевреји и комунисти заките њима. Не требају нам ни они, ни ти њихови савети. Ако икада покушају да се врате српски народ ће их знати дочекати.

Али забрињавају нас они њихови другови који су остали овде. Забрињавају нас они који су дванаест година били верно оообље на броду који су водили однарођени, суманути и безидејни команданти. Они који су стекли њихове навике и болести, који су поред њих стекли палате и части: они без ума и срца, кукавице и туђе слугерање. Забрињавају нас они који и данас једу српски хлеб, а пију српску крв, — који су шупља срца и празне главе. Којима на срцу лежи само лични профит, а не српски народни интереси.

Они који на дак начин стеченим новцем подижу црну берзу, уживају у благодати туђим знајем стеченој, а служе Москви и Лондону. Они који су мајстори у камуфлирању, а стварно су паклени ученици плуто-масона и комуниста; који су се дванаест година бусали у груди и разбацивали лажним патриотизмом. Они који патриотизмом зову издају народа и државе, а издајом рад на спасавању српства. Они за које је Москва Христов гроб, Лондон Мека а Њујорк Медина.

Шта ћемо с њима: Са оним многобројним „народним оцима“ који народ оставише и издадоше чим нестасних дневница, тантијема и министарских плата. Шта ћемо са онима који у свом слепилу не виде да победа комуниста значи и за њих саме пропаст?

Нека се не варају: Када би комунисти узели власт у своје руке не би поштедели главе ни имања ни њима, ма да њихове главе одавно нису њихове и ма да су њихова имања отета и украђена од српског народа.

Ти изроди, који су нас упропастили, а сада хоће да упропасте и Србију својим издајничким ставом и служењем туђину, нека знају да српски народ неће допустити да га шака кукавица, шићарџија и издајница гурне у дефинитивну пропаст. Закон опстанка и интереси нације, захтевају бескомпромисну ревизију става и рада њихова, или њихову пропаст. Када је у питању нација, они су и сувише мала жртва. Или нека се жртвују за српство и врате српству, или ће их српство жртвовати. Нека се не завараву лудом надом да ће буре проћи и они опет ускочити као крманоши на српски брод. То неће доживети.

А Српство је домаћински народ. У највишем своме изразу, у народној песми, он се изразио за дух јунаштва, поштења, рада, патриотизма и пожртвовања, за култ духа, а против: не-

рада, издаје, кукавичлука и живљења од туђега рада и зноја. Он опева вође: јунаке, свете раднике, мудраце и мученике, опева духовну и интелектуалну елиту, а не елиту плутократизма и бољшевизма. А јевреји су за њега само и једино: чивутарија. Српски народ има свој здрав инстинкт у избору: изабрао је и изабраће најбоље међу најбољима који ће га водити. Он је за владу националне елите: просветима, издајницама и шићарџијама ту нема места и неће га бити. И зато пођимо за командантом који је и некада био и сада јесте најбољи међу најбољима, најхрабрији међу храбрима и најпаветнији међу паметнима!

Војин Дрвеница

Обрада земљишта у пролеће

Како ће се с пролећа земљиште обрађивати зависи особито од тога да ли је њива презимила у ораном или неораном стању, а затим да ли је у питању припрема земљишта за ране или позне јаре усева. Увек је правилно да с пролећа треба извршити обраду земљишта што раније, јер се тиме чува у земљишту влага накупљена преко зиме. У колико се обрада одлаже настаје све већа опасност да земљиште изгуби влагу, па тиме и све лошије изгледе за добру летину. Да би се влага очувала у пролеће се чак избегава орање плугом, већ земљиште треба дробити и ситнити култиватором или дрљачом.

Наши пољопривредници обично остављају њиве да им презиме у неораном стању. На таквим њивама земља се јако слегне и сабије у току зиме, те се с пролећа мора орати. Правилно је да се у овим случајевима приступи орању кад је земљиште у најповољнијем стању влажности, то јест кад се земља не лепи за справе при раду. У противном земља се и сувише исквари и најзад толико стврдне, да је тешко предузимати ма какве даље радове. Тада се мора чекати на кишу, да би земљиште омекшало и постало боље за рад.

Предострожност у погледу чувања зимске влаге налаже да се том приликом не прекорачи нормална дубина орања, то јест дубина од 16 до 18 сантиметара. Ако је потребно дубље орање, онда је боље пустити за плугом култиватор или тањирачу да подубе орање. Ове справе при раду не преврћу земљу, те се мање суши. Најзад је потребно да се дрљањем или тањирањем одмах по орању образује на површини земљишта растресити покривач, чиме се земљиште такође штити од прекормног и штетног испаравања влаге.

Овако припремљена ораница може одмах послужити за сетву раних јарих усева, а може се остати да у таквом стању прељежи све до сетве позних јарих усева.

Велике борбе на копну и на мору

Вернер Сименс отац електротехнике

Лондонски часопис „Дејли Мејл“ пише у уводном чланку: „У Казабланки били су разрађени и утврђени војни планови за наредних 9 месеци. Од тих 9 месеци већ је прошло два месеца. Шта је, међутим, урађено? Још увек постоји туниски мостобран. Међутим, нико не мора у Берлину и Риму имати главобоље све док се Тунис налази у немачким рукама.“

Туниски мостобран употпуњује брану коју је Осовина створила преко средњег дела Медитерана, и зато онемогућава маневрисање непријатељске морнарице у простору Средоземног Мора. Туниски мостобран везује све армије са којима располажу Британо-американци у Северној Африци, и зато претвара планове евентуалног искрцавања на медитеранским обалама Европе у чисту фантазију људи који немају појма о стратегији. Док не постоји маневарска способност на мору, док не постоји маневарска резерва на копну, непријатељ не може ништа предузети у области Средоземног Мора.

Међутим, операције у Тунису добиле су такав карактер да се може говорити о пропасти Ајзенхауеровог плана који се састојао у брзом споју прве британске и пете америчке армије са осмом британском, која је надирала из Египта. Енглези и Американци су у дефанзиви, а осовинске трупе слободно маневришу на свима секторима туниског фронта — на северном, на средњем и на јужном, тј. против Андерсева, Клерка и Монгомерија.

Ових дана Ромел је извршио дубок упад у позадину Монгомеријеве војске. Тај потхват је био толико енергичан да су Енглези већ мислили да је почела Ромелова генерална офанзива. Добивши прилично плена и заробивши извесан број војника и официра, који ће дати Ромеловом обавештајном одељењу драгоцене податке, Немци су се вратили на своје положаје на линији Марет.

Овој малој епизоди присуствовао је један совјетски пуковник као дописник московске Телеграфске агенције код Монгомеријевог штаба. Упитан о утисцима, он је рекао: „Ако Британци и Американци имају и других армија истога квалитета, као што је ова осма, онда је успостављање другог фронта у Европи лака ствар“. Са чисто азијатском лукавошћу тај бољшевик је дао ироничну изјаву. А у тој изјави је најинтересантније спомињање другог фронта. Совјети и даље остају код убеђења да туниски фронт није други фронт.

Само америчка надувеност може да мисли да присуство неколико дивизија Јенкиа у Северној Африци из корена мења ситуацију на европском ратишту. Поједини Американци већ су почели да разумеју горку истину. Један од дописника америчких новина пише из Северне Африке: „Ми смо заљубљени у себе. Ми смо увртели себи у главу да продукција може добити рат“. Часопис „Чикаго Сан“ пише: „Прошлог лета веровали смо да ће осма британска армија бити слоњена, ако не пожуримо њом у помоћ. Сваки прави Американец је сматрао за тачно да он вреди најмање за два Енглеца. А сада морамо у Северној Африци да спасавамо сами себе“.

Енглези јако критикују ситуацију у Северној Африци (и чине то са задовољством, јер на тај начин могу испољити свој анти-амерички бес). „Нјус кроникл“ (Лондон) пише: Американци су признали један део узрока због којих су добили батине у Тунису. Наиме — претерану сигурност у себе, лабав начин мишљења, ратна неизвежбаност и катастрофално непознавање савремене тактике. Лекција је била скупа. Чинило се чак да је компромитован сав североамерички стратешки план. Коалиција не сме дозволити себи луксуз такве ратне слабости. Сад већ и Аме-

риканци почињу да разумеју да није довољно производити огромне количине ратног материјала. Ако не умеју да искористе материјал како треба, онда се он претвара само у терет.

Постоји још и друго мишљење — да нема смисла производити ратни материјал, када не постоји могућност да се то оружје достави у руке онима који ће га употребити. А та могућност готово и не постоји, јер подморнице Тројног Пакта владају свима морима. Они потапају не само оружје намењено војницима (совјетским, енглеским,

чланке из португалског листа „Диарио де Манха“. То је лист неутралне земље, а уз то још и официозан гласник, те према томе мора да буде савршено реалан. Међутим, он пише да се Енглези и Американци без основа надају да ће моћи да граде више бродова него што губе. Садашњи пловни парк Британо-американца је знатно мањи од онога 1939 године. Лист се позива на писање енглеског стручног часописа „Лојд лист енд Шипинг газет“, који отворено каже да су губитци у бродовима од почетка рата до почетка 1943 године два-

результат рата испољавају многобројним штрајковима. Код Немаца, као и код Италијана, ствар стоји друкчије. Народ схвата значај рата, и народ се залаже за победу.

Потпуно је несумњиво да жртве које немачки народ подноси у борби са британско-америчком авијацијом, ојачавају морал народа, који се претворило сада у војску са истим духовним особинама какве има војска на копну.

Зато терористичка стратегија не ослабљује духовну моћ немачког народа, а уз то и не помаже Совјетима у њиховој борби на Источном фронту. Совјети се боре усамљено. Они су 20 новембра прешли у офанзиву неочекиване снаге, и зато је немачка Врховна команда одмах донела одлуку да се тој снази противстави нарочита операциона идеја. Не снага против снаге, већ вештина против снаге — то је била лозинка немачке стратегије у току целе зимске борбе.

За такву стратегију потребни су јаки живци, јер није лако војнику напуштати градове и висове, обале река и поља која је већ једном освојио. Није лако бити у повлачењу које је скопчано са извесним предимствима за нападача. Али европске трупе у току целог зимског повлачења биле су пуне убеђења да ће поново освојити све што су изгубили. Да ће опет поћи у правцу Истока, ка новим победама.

У тој увереници трупа, у њиховој јакој животној конструкцији немачка Врховна команда види основ за спровођење најтежих задатака. А на тој основи је била слоњена совјетска офанзива. На истој основи врши се сада и повлачење из извесних области на московском сектору, који је један од најинтересантнијих маневара који су Немци извели у садашњем рату. Смисао тог маневра и резултат испољиће се у догледном времену. Живци су издржали. У одређеном моменту немачке трупе су прешле у противнапад и на целом јужном сектору почеле да нижу победу за победом.

Совјети су већ мислили да ће стићи до Дњепра, али су били заустављени на Миусу. Они су загрозили Стаљино, а сада су одбачени ка Ворошиловграду и иза Доњца, код Лисичанска. Они су већ пружили руку према Павлограду, а сада морају да се бране на северној обали Доњца, код Изјума. Они су после заузећа Харкова ишли ка Краснограду, а сада су побегли ка Харкову, јер су били тешко потучени. Харков је освојен трупама које су ишле са југозапада, а које су продрле у град са севера и истока. То је био један колосалан маневар немачке борбене енергије против совјетске маневарске неспособности.

Победа код Харкова проширена је немачким нападима северно од тог града, заузети су Ахтирка, Борисовка, Богодухов, Грајворон, Немци се приближавају Бјелгороду. У вези ових успеха поколебао се совјетски фронт код Курска, где су Немци такође почели да нападају.

Југовина која је претворила цео југ Источног ратишта у пустињу од блага, отежава покрете нападних немачких трупа, те зато није ни чудо што сада нема прелаза у велику офанзиву. Али, предуслов за ту офанзиву је већ створен. Совјети су изгубили толико људства и материјала за време зимске битке, да ће њихове дивизије још дуго осећати извесну слабост и дуго ће совјетска војска бити прилично пасивна. Она је већ сада изгубила иницијативу. А шта значи када се иницијатива налази у немачким рукама — то зна цео свет који је пратио развој стратешких радњи у садашњем рату.

М. Војновић

(Цртеж: В. Б.)

кинеским и америчким) већ и саме војнике. Потпање пароброда од 23.000 тона које је извршила италијанска подморница је нов франтан доказ опасности подводне чак и за најбрже пароброде.

Што се тиче спорнијих пароброда, који плове у конвојима, они тону у масама. Сада су испловили у море јата немачких подморница. Них има толико да они могу да нападају истовремено 8 конвоја. Они нападају конвоје у Северном леденом мору и у Индијском океану код порта Дурбан. Оне потапају непријатељске бродове у близини Гибратара и код обале Бразилије. Широом целог Атлантика подељене су стражарске подморнице које позивају јата подморница чим опазе непријатељски конвој. А непријатељски конвој, који је опажен од стране подморница, осуђен је на пропаст, јер су садашње немачке подморнице јако оружје борбених напада које не може зауставити ни најјача пратња.

Енглески министар морнарице (пови лорд адмиралитета) Александер је скоро изјавио да ће се стање на морима побољшати услед повећане бродоградње. То је признање ратне немоћи. Оно значи да јулопослушне нације немају могућности да се боре против подморница, већ се надају да ће градити више бродова него што их може потопити. Дочинова морнарица и да ће на тај начин преобити конвој снабдевања Британских острва и британско-америчких фронтова. А то да нала је узалудна.

Као доказ можемо навести

пут већи него тонажа изграђених пароброда.

Не помаже ни ова такозвана сериска изградња бродова. Прво, то су бродови веома лошег квалитета и толико спори да не могу избећи подморнички напад, а друго, Америка има великих тешкоћа са изградњом тих пароброда. Било зато што је број готових пароброда прилично мали, било зато што се ти пароброди употребљавају (услед слабог квалитета) само за обалску пловидбу, главно је да у потапањима готово и нема тих фамозних „Либерти“ бродова. За време од 22 фебруара до 12 марта јављено је било о уништењу 109 бродова. Од њих је било само два брода „Либерти“. Један је потопљен у Северном Мору, а други код обале Бразилије. Следствено, рекламне цифре бродоградње нису ништа друго но безобзирна пропагандистичка лаж.

Пропагандистичко искоришћавање непријатеља су и њихови ваздушни терористички напади на немачке и италијанске градове. Енглези сматрају да је разарање радничких станова корисније од разарања фабрика, прво зато што су фабрике добро заштићене авијацијом и зато је оизично летети изнад фабричких реона (ово је карактеристично за енглески начин учествовања у рату), а друго, радник чини је стан порушен лоше ради, јер је много забринут. Тако мисле Енглези, сигурно на основу сопственог искуства са својим радницима, који немају интереса за овај рат капиталиста и који својим неинтересовањем за

Најзначајније је Сименсово дело, што је први научно истраживање ставио у службу техничког напретка. Он је и свој живот уредио према овом сазнању. Он је увек наглашавао, да његова љубав у првом реду припада науци и да се сви технички успеси, који је постигао, имају теме да припишу. Као први инжењер примљен је Вернер Сименс 1873 у академију наука и тиме му је била изражена почаст, која је до тада исказивана само научницима духа. Шта Вернер Сименс значи као техничар, не треба готово ни да се спомене. Број његових изума у електротехници врло је велик, а још веће је његово учешће у постанку целокупне електротехнике. Далеко преко граница схватања тадашње индустрије, користио се помоћним средствима математике и физике, да се приближи проблемима, који су се тада имали да реше. Из тог међусобног оплођавања науке и технике настале су онда тако дивне ствари као што је његова теорија о постављању морских каблова или његова геометриско-техничка истраживања, чије појединости занимају, додуше само стручњацима, али која се показују и у дневном животу сваког појединца.

Вернер Сименс био је надаље први предузимач, који се усудио на светско тржиште, док се још није могло ни мислити на једну политички јаку Немачку. Већ педесетих година прошлог века правно је он у Енглеској и Русији своје послове исто тако као и у малој Прусској или у осталим немачким малим државама. Он је надаље знао као ретко који предузимач да испуни своју кућу својим духом. Овај Сименсов дух један је од најглавнијих разлога за водећи положај предузећа у привреди Немачке и у целом свету. Управо је тајна како је Вернеру Сименсу успело да тај дух заувек привеже уз своје предузеће. Из његове заоставштине, писама и сећања добијемо о том донекле појма. Истинитост, темељитост, тачност, социјални смисао, презирање вашарских реклама, поузданост и поверење, све то испуњава простор, који би се могао означити духом куће Сименс. Вернер Сименс једном је рекао: „Корист заједнице највиши је закон, којем се морају покорити интереси појединца.“

Рад Вернера Сименса као предузимача, научника и техничара упркос свог великог опсега само је један део његовог животног дела. Шта је он све учинио за човечанство, а нарочито за научно технички напредак, најбоље нам сведочи историја физикално-техничког института Рајха. Против највећег отпора радио је он са највећом истрајношћу на оснивању тог првог института своје врсте на целом свету, док га коначно својим фондом није и остварио. Институт је започео својим радом за напредак немачке технике и привреде године 1887.

ПРВИ ПРОЛЕЋНИ РАДОВИ У ВИНОГРАДУ

Један од најважнијих послова у винограду, од кога зависи његов принос, је резидба винограда. Време за резидбу је већ у марту код младих винограда до четврте године и код старих изнурених винограда, ако нису већ у јесен орезани. Ако после резидбе има још опасности од мразева, винограде треба заграбити.

Други исто тако важан посао је прскање винограда против перноспоре или пламењаче. Ако се борба против пламењаче не предузме благовремено и она захвати лист, онда је доцкан и таквом винограду нема више помоћи.

Сретство за прскање против пламењаче на виновој лози је Бордовска чорба, којом се прскају и остале воћке и о којој је било већ речи. Али, Бордовска чорба за винограде треба да буде јачег раствора, то јест 2% уместо 1%, што се редовно употребљава за остало воће.

За справљање 1% Бордовске чорбе потребна су 2 кг. плавог камена, два и по до три килограма креча и сто литара воде. Плави камен треба у неком цаку или корпи спустити у воду да се раствори, а у другом суду растворити у води креч. Затим полако сипати кречно млеко на раствор плавог камена. Добро је додати један литар посног оплављеног млека, које повећава лепљивост течности за виново лишће. Чорбу употребити истога дана.

У случајевима врло јаке пламењаче треба употребити и јачи раствор 3%, то јест три килограма плавог камена на сто литара воде.

Прво прскање врши се што раније, кад ластари достигну отприлике 10 сантиметара, нарочито ако је време влажно и топло. Друго прскање врши се пре цветања, пошто се гроздићи појаве. Њих треба такође пажљиво испрскати. Чим лоза процвета врши се треће прскање, а четврто пре појаве шарка.

Ако настане топло време без ветра, са честим кишима, треба извршити чак пет до осам прскања, да би се лоза са што већом сигурношћу сачувала од болести.

Виноградар се неће изложити опасности да самом лоше спремином Бордовском чорбом опрљи лишће ако је контролише помоћу тако званог црвеног лакмусовог папира. При справљању чорбе треба тај папир спустити у раствор. Кад папир поплави значи да је чорба добро спремиена и може да се употреби без икакве опасности.

Пчеле и медоносно биље

Имали смо већ прилике да истакнемо важност гајења пчела, како би производњом меда могли задовољити бар домаће потребе, док би шећер који производе наше шећерне фабрике остао као драгоцени производ за извоз, у замену за тако много производа и сировина које у земљи немамо. А пчеларство које данас код нас није било развијено, претставља једну узгредну грану сеоског газдинства, којом сваки пољопривредник треба да се бави, поред осталих послова. У другим пољопривредним земљама, које пружају пчеларству много боље услове него ли наша, оно је ипак развијено бар у толикој мери, да сваки пољопривредник може задовољити домаће потребе медом, уз готово минималну или никакву потрошњу шећера.

Гајење пчела не само што не тражи велики рад и губљење времена, већ ни трошкови око тога нису велики. Кошнице, у колико не би могле да се набаве, може пољопривредник и сам израдити према упутствима искусних пчелара. Пчелиња пак храна такође не стаје готово ништа, јер се пчела храни нектаром са цветова све до зиме, а тек пред крај зиме може евентуално да затреба врло мало хране у облику шећерног сирупа.

ПЧЕЛИЊА ХРАНА

Но, да би пчела нашла довољно природне хране у цвећу, морамо побринути да у околини пчеларника буде довољно медоносног биља. Најбоље је ако у близини пчеларника већ постоји растине, нарочито багреми, липе, или доста воћака. Али, ако таквог растине нема, или је у недовољним количинама, празнина се може лако и брзо попунити. То ће се постићи, ако се пчелар већ сада побрине да обради земљу и набави семе медоносних биљака, од којих ће имати двоструку корист, јер ће истовремено добити и одличну сточну храну.

Од највећег значаја за пчеларство је инкарнатска детелина, која иначе спада у ред пићних биљака, али је истовремено једна од најбољих медоносних биљака. Код нас је до сада ретко гајена, али ове године с обзиром на њену вредност и у пчеларству и у сточарству, треба је на сваки начин засејати у знатним количинама.

Инкарнатска детелина може да се сеје у пролеће и у јесен, у добро уситњену земљу. Успева готово на сваком земљишту, а највише јој прија лака земља са доста влаге. Пролећни усеви сеје се у априлу, а цвета у јуну, између багрема и липе, док јесењи усеви засејани почетком септембра цвета у априлу идуће године. Једногодишња је биљка. Код нас, у колико се до

сада гајила и то махом као сточна храна, сејана је у јесен, али пчелари на сваки начин треба да је сеју и у пролеће.

На један хектар иде 30 кг. ољуштеног, односно 40 до 60 кг. неољуштеног семена.

ЕСПАРЗЕТА

Постоји још једна медоносна биљка, за коју пчелари тврде да је пчеле воле више од сваке друге биљке и воћке. То је еспарзета, која се до сада код нас гајила врло мало, готово никако.

Од еспарзете нећемо истина добити нектар још ове године, јер цвета тек друге године, али је зато вишегодишња биљка и траје од 3 до 6 и више година, те сваке године пружа својим цвећем пчелама најбољу напашу. Поред тога еспарзета је такође пићна биљка и даје одличну сточну храну, нарочито препоручљиву за краве музаре и овце.

Пчеле добијају од еспарзете нектар и цветни прашек. Мед је златно жуте боје, пријатног мириса и укуса. Тамо где цветају истовремено разне медоносне биљке, као на пример фацелија и багрем поред еспарзете, примећено је да се пчеле највише скупљају на цветовима еспарзете, ма да фацелија и багрем спадају такође у ред врло медоносних биљака. Из тога пчелари закључују да је еспарзета најмедоноснија.

Еспарзета се сеје у пролеће и у јесен. У пролеће заједно са јечмом или овсам, а у јесен заједно са пшеницом. Ове житарице штите младе биљке еспарзете од сунца, а после жетве остаје већ одрасла еспарзета.

Еспарзета цвета обилно у другој половини маја, а цветање траје око 20 дана. Највише јој прија кречно земљиште. Ако у њему нема креча онда га треба посути кречним прахом.

Као сточна храна еспарзета је врло добра, а код крива музара и оваца повећава принос млека. Стока је врло радо једе и зелену и осушену, а даје велику количину откоса, јер биљке израсту до 80 сантиметара у висину. Коси се после цветања.

Еспарзета је најзад врло корисна и за саму земљу, јер уништава коров и даје земљи азот, тако да после ње сваки усеви боље успева.

ОСТАЛО МЕДОНОСНО БИЉЕ

Као врло медоносне биљке препоручује се још фацелија, горушница и елда. Све оне брзо ничу и брзо расту, тако да су за 6 недеља у цвету. Могу се сејати у пролеће и у лето, или више пута у току лета. Успевају и на најслабијој земљи, а успешно се гаје и као други усеви.

Горушница, кад почне да цветава, може се употребити и за исхрану стоке. Зрело семе елде претставља врло добру храну за силажу. Нарочито се препоручује за краве музаре, помешана с лишћем сточне и шећерне репе или другим зељастим биљем.

Дакле, хранећи пчеле, наш пољопривредник не само што ће добити добар мед за своје потребе и за продају, већ и добру пићну храну, у којој смо увек оскудевали, на велику штету нашег сточарства.

УСПЕЛА АКЦИЈА НА ЗИМСКОМ ЧИШЋЕЊУ ВОЋАКА

Министарство пољопривреде и исхране повело је акцију да се у току фебруара и марта изврши опште чишћење воћака и воћака од разних штеточина. Ова акција постаје нарочито важна кад се узме у обзир да се данас хемиска средства за заштиту воћака тешко добијају. Министарство пољопривреде замолило је министра саобраћаја и министра грађевина да свом подручном теренском особљу такође препоруче зимско чишћење воћака у најужој сарадњи с пољопривредним теренским органима.

Сада стижу извештаји са терена, да је акција дала врло добре резултате. Путари и железничари, учествовањем у зимском чишћењу, учинили су двоструку услугу нашој пољопривреди: спасли су многу воћку која је била непосредно угрожена, а поред тога сузбили су многа легла заразе из којих би се доцније преносиле болести и штеточине на друге воћке.

ПРАВИЛНИЦИ ЗА ПОЉОПРИВРЕДНЕ ОДБОРЕ

Наредбом и планом о властској пољопривредној производњи предвиђено је да се оснују окружни, средњи и општински пољопривредни одбори и закључе преко којих ће се спроводити унапређење пољопривредне производње у дотичним подручјима.

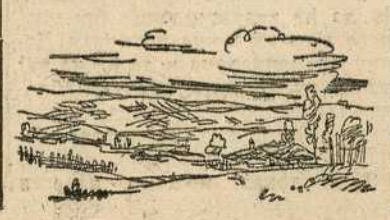
Министарство пољопривреде из радило је ових дана правилнике, који одређују начин пословања ових одбора. Сви одбори, у колико већ дејствују, имају да саобразе свој рад прописима

правилника. Нарочито важну и непосредну улогу имају општински пољопривредни одбори, преко којих ће се спроводити набавка бољег семена, подизање тријерских станица, набавка препарата и сретстава за сузбијање болести и штеточина, набавка плодне стоке, њено лечење итд.

ИЗБОР ШЉИВА

Министарство пољопривреде и исхране израдило је план о развоју нашег шљиварства, који је подешен према воћарским реонима у Србији. Главно место даје нашој шљиви „пожегачи“, код нас највише распрострањеној, која већ сачињава 70% свих шљивних стабала код нас. Треба дакле настојати да се ова за наше прилике одлична сорта што боље одржи и негује, како би се одбранила од болести, а нарочито од штитасте ваши.

Осим „пожегаче“ препоручено је гајење и ширење још неколико сората, међу којима нарочито „крајница Босне“ и „талијанка“, затим разне ранке и енгледе. Све ове сорте, нарочито енгледе, одличне су за јело у време кад „пожегаче“ још нема и могу одлично да послуже за потрошњу у свежем стању.

Прекалемљивања престарелих воћака

Изванредне услове земљишта и поднебља имају у нашој земљи воћке. Међутим, осим шљиве, до сада се код нас обрађала на воћке врло мала пажња, док смо у стварној могућности да производимо воће и за потпуно задовољење домаће тражње и за извоз.

Зато је потребно сађење воћака и стварање нових воћњака. Но, како развитак воћака тражи дуже време, за сада морамо обратити пажњу на воћке које већ имамо. На првом месту морамо заштитити воћке од болести и штеточина, а затим прекалемљивати старије воћке, што се тренутно поставља као најкориснији рад у нашем воћарству.

Ако су воћке престареле и трулеж захватила основне гране, треба их vadити. Али млађе воћке, до 40 година старости, могу се прекалемити, тако да од њих добијемо најбоље прворазредне сорте.

Најпогодније време за прекалемљивање је у пролеће чим отопли и сокови крену, то јест у току марта и у првој половини априла.

Код нас би имале да се прекалемљују скоро искључиво јабуке и крушке.

Разлика између обичног калемљења и прекалемљивања је у томе, што се код обичног калемљења скраћује и калем само основно стабло, а код прекалемљивања скраћују се и калеме све главније гране једног дрвета, свака за себе. При скраћивању грана треба водити рачуна да пререз буде мањи од 10 сантиметара у пречнику. Ако су воћке старије, са дебелим основним гранама, онда се претходно мора обавити једно општеподмлађивање, па тек онда предузети прекалемљивање.

Подмлађивање се изводи на тај начин, што се три најбоља и најздравија стаба скрате за једну трећину или за половину, а сви остали сасеку се до главног стабла. Из овако скраћених стабова избиће већ идуће године младари и тек тада ће се извршити њихово калемљење.

Прекалемљивањем претходно подмлађених воћака могу се оплеменити старе јабуке и крушке дивљаке, а круне старих воћака лошијих сората могу се претворити у боље сорте.

Најбоље је извршити прекалемљивање калемљењем под кору или у процеп. Према дебљини гране стављају се две или четири калем-гранчице. При калемљењу под кору могу се употребити до 3 калем-гранчице. Пререз и врхове калем-гранчица намазати калемарским воском.

Ако се на истој грани прими више калем-гранчица, онда се једна пусти да расте, остале се порезују до треће године, а тад се дугачка калем-грана пушта да образује грану круне, док се остале потпуно сасеку. Даље се избојци из стабла и грана сецају, да не би ометали развијање оплеменених грана.

ВУНУ ЗА ПРЕДЕЊЕ

као и памук из јоргана чешљамо на вљачари одмах док муштерија чека. Можемо прерађивати вуну и од разних нових и старих вунених отпадака (ћилима, штофа, трикотаже, ћебета и слично). Одлична израда.

»Х У М« БАНИЋ И УГРЕНОВИЋ

Цара Николе улица 10 (Славија). Тел. 24-270.

ЈЕДНА ИСПОВЕСТ ИЗ ЗАВОДА ЗА ПОПРАВКУ И
ВАСПИТАЊЕ ОМЛАДИНЕ

Мој случај

Посматрајући људе око себе уочила сам извесне неправилности у међусобним односима њиховим. Оне су ме дубоко дирнуле и тада сам се питала на који начин се оне могу уклонити. (Наравно да нисам тражила узроке тим неправилностима, нити сам се питала, постоје ли могућности њиховог умањења). Знала сам само то да ми се оне не допадају. Како сам постајала старија, горе-наведено питање, мучило ме све више и више.

У исто време почела сам доживљавати политичке појмове. Приметила сам да се једна реч изговара са опрезношћу и са неким заносом на лицу. Та реч била је — комунизам. Тајанственост те речи побудила је у мени радозналост, и ја сам желела да осветлим ту, за мене, мистичну тајну.

Тада сам била ученица IV-ог раз. гимназије. Приближила сам се људима који су говорили о комунизму. Они су се почели упознавати са идеологијом која се тако звала.

Мада сам од најмлађих дана имала све што сам желела, мада сам живела веома удобним животом, прихватила сам комунистичку идеологију и била сам готова да учиним све што би комунистичка партија од мене захтевала.

Моји школски другови давали су ми разне брошуре и летке да читам. Била сам одушевљена еланом којим су били прожети редовни тих пропагандистичких средстава. Повремено су ме почели одводити на састанке, приликом којих се говорило о благостању у СССР, о „другу“ Лењину и Стаљину, о томе како је комунизам и револуција, најбоља ствар на свету. Ја сам у све то веровала и сваку реч сам просто гутала, не рачунајући колико ту има лажи и блефа.

Тако је то трајало све до објаве рата, после кога сам отишла кући у Бајину Башту.

Резултат рада мојих школских другова био је тај да сам после уласка „партизана“ прва појурила у борбу за ослобођење од јарма „буржујског“.

Ишла сам раме уз раме са мојим „друговима“, не осећајући умор ни глад ни жеђ. Трпела сам све што и они и била поносна што су ми поред дужности болничарке, дали да носим и један карабин у случају личне одбране. Бунила сам се што ми нису дозволили да postanем борац као и они, и веровала да ми тиме наносе највећу увреду. (На срећу, те је било тако, јер се сада грозим при помисли да сам могла постати убица, а онда ми је то било сасвим разумљиво и нормално).

После три месеца претрпљених патњи, у јануару 1942 нашла сам се у затвору. Била сам дрска у почетку према људима за које сам веровала да су моји највећи непријатељи. Касније сам престала мрзети оне који су са мном лепо поступали, почела сам увиђати да су и они поштени и добри, што ме чудило, јер сам до тада веровала да се у њима сакривају све најгоре.

Прешла сам у мислима све прошле дане и догађаје и пре-

неражена сећањем на односе који су владали између водећих и обичних бораца, чудила сам се како о томе нисам пре размишљала. Установила сам да моји другови нису онакви били у борби, какви су по моме схватању требали да буду. Радници су ствари, које су биле у противности са оним што су раније говорили. Завист, суревњивост, амбиције, повлашћивање, као и одсуство осећања за човека испољавали су се у њиховим поступцима.

У мене се почела увлачити сумња. Заплашена том појавом, почела сам саму себе убеђивати да идеја није крива, већ да људи нису исправни.

После пуштања из затвора нашла сам се у друштву националних омладинаца. Бида сам неповерљива према њима и непрестано на отстојању, док су они на против били љубазни, вецито расположени и пријатељски наклонени. Све сам те чињенице веома добро уочила, али сам их сматрала за маску и трик.

Честе дискусије са њима, интервале су ме да своја извесна гледишта признам као нетачна. То ме је страшно љутило и трудило сам се очајничким напорима да не признам сама себи да сам попустила, да нисам више оно што сам била. Стално сам истицала како сам остала и даље чврста и непоколебљива (то је неколико пута било узрок мог поновног хапшења).

Заиста су ме сви у прво време таквом и држали, била сам чувена и популарна у целој крајини, јер сам прва отишла у борбу. Али моје стално дружење са националицима ме је касније компромитовало, те су сасвим изменили мишљење о мени и почели ми добацити погледе пуне презрења. То је будило страховити револт у мени. Због тих људи који ме сад тако гледају, оставила сам све: кућу, оца, удобност и пошла да се борим а што је најстрашније ја сам све то за навек изгубила. Због моје погрешке маћеха није хтела да ме прими у кућу и поред најбоље воље татине, који ме је кришом од ње помагао. У мојој души се створило разочарење кога се још ни до сада нисам ослободила, нити имам и најмање воље да га се ослободим.

Доцније сам дошла у Београд где сам нашла другарице и другове из борбе. Скупили смо се понова. Међу нама била је једна другарица која је живела илегално. Наш скуп је откривен и после лежања у полицији дошла сам овде.

Јелена Јовичић
ученица V разреда

Смедеревска Паланка

Избељичка радост

Примицао се Божић, један од најрадоснијих наших празника. Радовали су му се сви без разлике, и младо и старо, и мушко и женско. Спремало се, кувало, печло, месило, рибало, прало, пеглало, да би се свечаније дочекао празник.

У породици Драга-избељице све је другачије. Код њега нема шта да се спрема и меси, јер је далеко од своје куће и имовине.

Радио је и зарадио новаца да би купио деци нешто за Божић, али, поболеше му се деца, Перка и Драгутин, па их мораде одвести на лечење. За те новце купио је деци понуде и лекове, а себи набављао парче хлеба. Жена са двоје деце остаде у селу.

Захваљујући Богу и заузимању лекара деца су се стала опорављати. Почела су се играти по болничкој соби, по кревету и око фуруне.

Једнога дана чула су кад Милош болничар у разговору са неким помену да ће скоро Божић. Кад је он изашао деца упиташе оца:

— Тато, па кад ће Божић?
— Скоро, децо моја.
— А шта ће нам донети цика Бога? Је ли, тато? Ста?

Он је ћутао, замишљен, гледајући у даљину кроз прозор болнички. Перка се љутила што није добила одговор, а Драгутин је наваљивао и даље:

— Кази, тато, кази.
— Шта да кажем?
— Ста ће нам донети цика Бога?

— Цика Бога?.. Срећу, пилићи моји, срећу, оздрављење и бољи живот.

— А печеницу, гргића, колаца, и то ће се сласом, је ли тато?
— Јес, јес! — одговори Драго, а сузе му навреше на очи.

Деца су га још запиткивала, али кад су видела да он неће да одговара, причала се међу собом.

— Ста ће нам ове године донети цика Бога?
— Мени авион и колаце, — рече Драгутин.

— А мени лутку и лобту са бонбонима.

— Ста ће, тато, донети мами, Свети, Блазу? Оце ли нима донети нешто лепше?.. Ајмо код маме.

— Ићи ћемо, ићи, само полако. Боже, дај нам здравља, оздрављења и среће, па ћемо имати времена и за одласак.

Освануо је Вадњи дан. Иако није ишао у бадњаке, Драго је ипак урадио. Милош болничар дође и честита му дан. Тада су деца сазнала да је већ сутра Божић, давно и жељно очекивани.

Већ се смркавало. Драго остави децу, узе секиру и нацера дрва, која унесе у собу крај пећи, а нешто, обичаја ради, остави испред собе као исцелене бадњаке. По соби простре и посела децу на њима, па онда узе мало проје, раздели деци са соком од скуваног воћа. Пре тога поређа децу и стаде да се моли Богу, окренут Истоку.

— А где је свеца, тато?
— Немамо, сине, можемо и овако.

— А сто не идемо кући, тато?
— Биће, биће, децо. Ајте де, помолите се Богу.

Деца стадоше да читају очењаш, кога су врло мало знала крстећи се малим танашним ручицама.

Пошто вечераше, Драго успава децу, која су се радовала сутрашњем дану, мислећи у којој ће соби бити Божићни поклони и колачи, а он оста мислећи целу ноћ о својој беди, сиротињи и недаћама, које су га снашле. Мислио је како ће му деца сутра плакати без игде ичега, кад не буду нашла поклоне, које очекују, па је и он заплакао над својом судбином.

Освануо је Божић, без снега и хладноће. Сунце је излазило из далеких брегова и, заједно са звуком црквених звона, испуњавало околину.

Устао је и Драго у праскозор, је, умислио се и помолио Богу, са сузама у очима, метнуо шољу да скува деци мало чаја, а из кујне ће добити млека... Да их бар с тим сретне. За поклоне ће рећи да их Божић није оставио, зато што није имао времена да овде дође, а у најмању руку да он не зна да су они овде, па ће доћи друге године и донети више и лепше.

Тек је сео и почео да размишља, а на вратима се зачу тихо куцање. Била је то госпођа Драга и господин Драган. Спремили су што треба за Божић Драговој породици и донели. Ту је било и поклоне деци са оделом и новцем, уз јела и колаче.

— Хајде улази, економи, — рече Драго.

— Молим лепо. Уђите ви прво, госпођо.

— Улази. Мушкарац носи срећу, а не жена.

Ушао је прво Драган, па госпођа Драга.

— Добро ти јутро, домаћине. Христос се роди за многаја љета.

Затим узеше два бадњака и, по обичају, креснуше угарке у фуруни.

— Дај Боже, колико жишака толико мушких глава у овој кући — дому домаћинову, среће, напретка, блага и берићета за вјеки вјекова...

— Амин — рече Драго.

Затим обоје дароваше бадњак. Драго се једва прибрао. Није се надао посети, па је није ни очекивао. Кад су му пружио руку, једва је отпоздравно од узбуђења.

— Ваистину се роди. Добро ми дошли и срећни дошли у дом, који ми је пружио уточиште, заједно са мојим малишанима. Хвала вам на брацкој пажњи и сјећању.

— Спавају ли твоји мали и како су?

— Спавају још... Сад су боље.

— Како су ти она кући?

— Па, ето, хвала Богу, здраво су.

Госпођа Драга приђе деци, помилова их и пољуби у чело, а она су и даље спавала сном анђелским, можда сањајући божићне поклоне, које ће им довести њихов драги „цика Бога“.

— Слушај, Драго, овде имаш по нешто за децу да их обрадујеш. Спремила Борка. Госпођа Драга, такође, носи поклоне твојој деци. Молим те, прими то. Није ту ништа нарочито спремно, али што је са срца је, брате Србине. Узми и остави, а ми ћемо ићи да не пробудимо децу. Њима треба одмора.

Драго је стајао нем од узбуђења. Није умислио ни речи да изговори, а сузе захвалнице говориле су много више.

— Збогом, домаћине! Овај пут овако, а други пут да проведеш под својим кровом и како ти желиш, а ја желим то исто.

Драго се мало прибра напослетку.

— Срећан вам пут! Мени и

ЈЕСЕН

Јесен је тужна и пушта
као живот промањени;
јесен је минула лепота —
увенула старица;
јесен је бона жена
у бедне рите одевена;
јесен је ружна и црна смрт.

О, једнолико небо,
по теби читам тугу
неизмерну
и дугу;

бол јесењих почиња
на груди твоје усахнуле
и снива... и снива...
снове некадање лепоте.

Земља је гола и црна рака
изнемогле јесени;
а жуто и труло лишће
покрив искрзани.

Шљиве су скрстиле вуке голе
и плачу
и моле.

Каранфил оборио главу
и као задња утеха јесењих
ћути и сећа на прошлост.

Драгомир Бодић
уч. VII раз. гимназије

Ћићевац

мојој дјечи ви, а вама Бог. Опростите! Ваша племенитост ми одузе речи, па не умедох рећи ни хвала.

Драган и г-ђа Ђорић су отишли својим кућама.

Звук звона одјекивао је кроз долове и равнице питомог Поморавља. Деца Драгова се пробудише. Пробуди се прво Драгутин. Протрља очи ручицама и упита:

— Тато!
— Ој, сине.
— Је ли досао цика Бога?
— Јес, душо.
— А је ли оставио колаце и играчке?

— Јес, синко, јес, још јутрос зарана.

— И за Перу, маму, Блазу, Свету и све нас?

— За све, сине, за све.

Дете радосно скочи са постеље. Поче да буди сестру и љуби је.

— Дизи се, бле, досао цика Бога.

Деца су устала. Драго их обу, обуче, уми и очешља, па се помолише Богу, а затим им раздаде поклоне. Деца су скакутала од радости, и певала Божић бата, а Драго је био срећан што су његова деца и ове године осетила радост на Божић, у болести и беди, далеко од своје куће и огњишта, далеко од свога родног краја. Радостан, пао је на колена и помолио се Богу, уз звуке звона са старе и нове цркве, која су његову молитву узносила престолу Свевишњег.

У Јагодини, 1943.

Мил. Ј. Вукићевић

Два иста кључа —
а ипак различита

Две таблете — исто тако различите! Само таблете са „Байер“ овим крстом су АСПИРИН! АСПИРИН делује одлично код назеба, грипа и реуме.

ASPIRIN
у сваку кућу!

БAYER

СРПСКИ МАГЛУПЕ

Панчићеви савешти о младици

Када је пре 90 година, 1853, катедру природних наука на београдском лицеју заузео др. Јосиф Панчић, одједном с његовом појавом као да су прострујале речи:

— Доста с генијима! Рад, рад и само рад!...

Па ипак, највећи песник њеног величанства природе у XIX веку био је баш човек с хербаријумом, човек с лупом — др. Јосиф Панчић.

Флора Кнежевине Србије, Доугака флора Кнежевине Србије, Флора околине Београда, Грађа за флору Кнежевине Бугарске I, II, Грађа за флору Црне Горе, Грађа за флору Баната, Рибе у Србији, Птице у Србији, Сисари и водоземци у Србији, Ортоптери у Србији, Живи песак у Србији, Соко-Бања, први метеорит у Србији, Зоологија, Минералогја, Ботаника — то су, поред мора других, главни радови др. Ј. Панчића, те није чудо ако се за човека, који је на самртничкој постељи довршио дело *Првине балканске флоре*, рекло:

„Име се његово помиње с поштовањем по страним академијама и ботаничким баштама учене Германије, сунчане Италије, образоване Француске, помиње се на обалама Гвадалкивира, влажне Темзе и далеко преко Океана у Новом Свету“.

Први претседник Краљевске Академије, први претседник Главног Просветног Савета, ректор Велике Школе у годинама 1866, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872, два пута потпретседник Народне Скупштине, члан многих учених друштава у земљи, почасни члан многих иностраних академија и института, дајући безброј открића на широком пољу природних наука, начитан као ретко ко, знајући све што има лепога у књижевностима српској, италијанској, немачкој, француској и класичној, није чудо што је за ту самониклу српску творачку природу речено:

„После Руђера Бошковића, Панчић је други Србин, који је својим радом прибавио своје народу равноправност с другим народима. Ретким постојанством духа, скромно али одважно Панчић се борио непрекидно, до самога краја живота, да за свој народ освоји међу народима оно часно место, које се никаквим ватреним оружјем освојити не да“.

Указујући на путеве којим треба да следи законодавство на очувању природног богатства отаџбине, своје научне расправе отискујући о свом трошку да би их бесплатно делио својим слушаоцима, необично питом, предусретљив као лекар, као наставник, необично честит и исправан као човек, пуки сиромаша радећи 50 година за педесеторицу, кристалним српским језиком пишући, није чудо ако је за исполнске резултате његовог научног идеализма речено:

„Дела његова задржаће свој значај првога реда и

онда, када се буде из просвећености којег од будућих векова погледало у његово доба“.

Један од најстаријих споменика у Београду је споменик подигнут др. Јосифу Панчићу. Скроман, такорећи благ споменик, баш какав и треба да је на најширој алеји српске радне, научне расцветаности, алеји Вук—Даничић—Панчић.

Јер многи су степени сазнања и сазнања природе, али њену визију на српском језику први је дао др. Јосиф Панчић.

Но не то што је Панчић био „суверени господар српске науке“ (др. Владан Ђорђевић), ил што је „предајући 15 година пољску привреду на Великој Школи бацио прве зраке живота у зачмали пољопривредни живот народа у Србији“ (А. Матић), нити пак што је својим обимним знањем постао „природоиспитач целог Балканског Полуострва“... (Жив. Живановић).

Др. Јосиф Панчић је, како би се то китњасто рекло, био уствари први министар њеног величанства природе.

Но не то што је зналаштво својим високо уздигао ауторитет науке, ил што је отварао кабинете, институте, ботаничке баште, нити пак што је најврлетнијим стазама и богазама и по киши и по жези прокрстарио све кутеве отаџбине, ил што је био класификатор и систематизатор светскога гласа, сатима нагнут над лупом и натуралиста и моралиста био...

Др. Јосиф Панчић, како би се то китњасто рекло, где је пролазио одмах је затим природњачки импулс долазио.

Кажу да су још прастари мудраци учили да постоје свега три пута: животног деловања, животног мудровања, животног богопоштовања; често се сва три старају у један — њиме, кажу, греде изузетно обдарени људи.

Др. Јосиф Панчић био је изузетно обдарен човек утолико уколико је његов природњачки импулс дат у непосредној, исконској чистоти, без оне уобичајене пренагљености догматичне, без оне уобичајене пренагљености мистичне. Др. Јосифа Панчића нису збунила, ократковидела она бескрајна прикупљања, сређивања, распоређивања огромног материјала што се природословљем именује, нити су пак његова посматрања прелазила међу здравог, органског размишљања.

Јер Панчићева визија природе била је потпуно природна.

Отуда се његов опис *Копаника*, сигуран, јасан, целисходан, може и упоређивати са Јакшићевим описом *На Липару*.

Јакшић, својом узнемиреношћу, растрзањем, патњом, болом, одрицањем љубави — будистички је гледао на маћеху — природу.

Панчић, својом спокојношћу, прегалаштвом, крепкошћу, кликтањем љубави — натуралистички је гледао на мајку — природу.

Јер, и једног и другог, и бола и љубави, има под загонетним сводом небесним.

Јакшић је лиризовао стрепњу песничког дива, Панчић је озаконио ведрину људског црва.

Обојница су страствено слушала бескрајну тишину бескрајних

Споменик Јосифа Панчића у Академском парку (Снимак: „Српски народ“)

простора: обојница су животи мудраци, један над лиром други над лупом вечито и речито нагнута; обојница су певали, увеличавали два образа једнога живота — тамну и ведру природу.

А на кога чека све то, него се наукама посветила? Прионите оном живости, која је вашој срећној доби урођена, да време, које вам је измерено, што бољма употребите! Учите све, што вам прилика донесе, а најбоље проучавајте своју лепу постојбину. Не велите, да то чините у овом правцу или оном, по овој или оној струци; сваки

оно, што је вредно да се проучи. Сваки крај у Србији, свако најмање место има изобиља ствари, које су непознате. Ево примера ради Београда. Шта знамо о његовој прошлости? Шта знамо о београдском граду, од кога смо до јуче зебли, а на који данас с највећом равнодушности гледамо, као да га није? Шта знам о београдским водоводима, који су некада, судећи по њиховој величини, Београд обилато водом напајали, а који ће се с временом са свим исушити? Ево вам ваших рођених села, која сваке године похосите. Шта знате о прошлости својих сељана, о њиховим обичајима, њиховим добрим и злим странама? Шта сте дознали о селском реду, о општинској установи, на којој цела државна зграда почива? Шта сте победили од онога мноштва лепих српских имена, под којима је сваки крај у вашем селу, сваки избрежак и свака доља позната? Све ово и много још друго, што би одвише дуго било да вам побројим, већином је непознато и чека на вас да га проучите. Чим будете боље познавали све оно, што се на људе и земљу, која вас је родила односи, тим ћете умети боље да примените оно, чему се у школама или из књига научите, тим ћете зрелије моћи да судите, шта је од светских установа, од важних изналазака науке и вештине за народ потребно и корисно, шта ли прерано и штетно. А што је за саме вас најважније, чим будете боље познавали прошлост и садашњост, дивоте и богате изворе свога отаџбине, тим ћете га с већом оданости љубити, а љубов отаџбине она је благодетна сила, која ће вас најбоље руководити, да вољно сносите труде и жртве, које вас у будућем практичном животу чекају.

Панчић о српским задругама

Пре не дуго времена било је у нас великих задруга, које су се, као што је познато, за последњих 20 година јако проредиле. У добрим је задругама била не само обезбрижена срећа и будућност породице, већ су оне имале врло благодетног утицаја и на осталу друштвену заједницу.

Старшина задруге разређивао је послове у кући и ван ње, бринуо се о издржавању целе задруге, руковао је приходима и расходима и био је посредник у свему, што је задругу за остали свет везивало. Јединство у управи, многе руке које су могле да се употребе кад и где се томе потреба указала, мањи трошкови, који су некада у опште на издржавање потребни били, све је то припомагало, те су такве задруге и малом и капиталом напредовале.

Али то јединство у управи задруге имало је још и другу добру страну. Сва задруга, подицавајући се вољи најврснијег задругара, вршећи његове налоге, поштујући и саму жељу његову, проводила је дане као и година у брижљивом раду, сагласности, реду и миру.

Ово је била врло добра школа за омладину, која из дана у дан гледајући, како се слуша и поштује, којим се редом ради, како се кућа држи и поље сређује, из тиха се на добро навикавала, те је била касније кадра, да старијега паметно послуша и да себи од млађега поштовања прибави, — добра задруга давала је добро домаће васпитање.

Распадањем задруга морало је да нестане и онога добра, што је од њих долазило. Приходи су се смањили због раскомадања миљкова, који поред старе праксе а слабије радне снаге нису могли да се на пређашњој производњи одрже; расходи су се увећали, поред нарашћујуће скупоће, већ и тим, што је, место једне куће и једне совре, таквога чега сада више требало.

Али што је с нашега гледишта најпретежније, деца су се у инконштности гдешто и телесно запуштала, а о домаћем васпитању није могло ни трага да буде у кући, где једна мати није могла ни на коју страну да доспе, где се од измучена домаћина ретко која слатка реч чула, где би се мале какове недаће завладао неред и очајање.

По Панчићу злато није човеку преко потребно

Човек, као члан у огромном ланцу природних ствари на свету, стоји у свакојаквој свези са свима тима стварима. Од гдекојих зависи у толикој мери, да би му без њих живот на земљи био немогућан, друге служе на олакшицу животу његову, неке су одмена немоћу његовој, многе га блаже, нема ниједне, која се не би по било којој особини својој душевне његове или телесне стране у овој или оној прилици дотакла, која му не би потребна, корисна, пријатна или штетљива била. Између свију оних ствари, које човеку преко потребне нису, које дакле не условљавају опстанак његов на земљи, нема ниједне, која је толике и тако големих потребе људског рода произвела, која је толико утицала на морални и материјални развитак људи, која је људске страсти толико будила, толико среће и несреће људском роду донела, колико је то учинило — злато.

„Србији треба многа карактерних људи...“

Покојни др. Јосиф Панчић имао је обичај са својим ђацима путовати о школским феријима по Србији, да их упозна са богатством флоре и фауне, да им покаже рудно благо Србије. Кад су тако уморени од пешачења пали где год на конак, на каквом висорављу, и када су се поређали његови ђаци око ватре, тада би им Панчић говорио:

„Децо, ви сте на раскрсници, на којој вам се ваља решити, којим ћете путем ићи кроз живот, на раскрсници, на којој вам ваља бирати, чиме хоће који да послужи својој отаџбини. Ако хоћете да ме послушате, учите медицину. За то има много разлога.“

Први је патриотски. Без физичког здравља и напретка нема ни материјалног благостања, ни моралног здравља. Лекарима по својој позиви и као хигијеничари могу, ако су прави пионири културе, ако су одушевљени свештеници своје науке, врло много да помогну, да се унапреди физичко здравље у народу.

Други је разлог интелектуална и материјална корист, коју има сваки, који озбиљно изучи медицину. Ова, да би могла проучити болесно човечије тело, мора најпре да изучава све функције живота у здравом телу; да би то могла, она мора да се послужи свима наукама о природи, она дакле обухвата целокупну васиону и онај мали свет, који се зове човек. Услед тога медицина данас даје сразмерно најшире и најтемељније суверено образовање, а Србији треба што више синова са широком и темељном образованошћу. Осим тога лекарска уметност осигурава сваком својој трудбенику пристојан насушни хлеб не само у својој отаџбини, него свугде, где има

Хауптман у Француској

Поводом 80-годишњице великог немачког писца Герхарда Хауптмана у француским позориштима су приказиване неке његове драме.

Нарочитог успеха имале су Хауптманове драме *Кочијаш Хеншел* и *Роз Бедит*.

Поводом песме Ој, Србијо, мила мајчи!

У Српском народу бр. 5 од он компоује. Шистек је компоновао и певао исту песму са поменутиим хором, па је затим и мени послао партитуру, Приликом екскурзија са својим ученицима ја сам ту песму стално певао, јер је била подесна за извођење у сваком погледу. Год. 1900 певао сам ту песму са великим хором Богословије у разним свечаним приликама, па су ти исти ученици-чланови мога богословског хора доцније ту песму у маршу певали као обавезници на отслужењу ђачког рока. Тада је та песма нарочито проширена кроз војску и на војске пренета у народ, те постала тако популарна.

Сем тога, исту песму сам и ја аранжирао за хор Женске учитељске школе и као такву штампао у збирци песама за женски хор (1901).

Њен прави текст је овакав:
Ој, Србијо, мила мајчи,
Увек ћу те тако звати.
Мила земљо, мили доме,
На срцу је слатко твојем,
Срећно живи ко у рају,
Где милине вечно трају,
У теби ћу срећно тек
Проводити овај век.
Подигни се, мати мила,
Да нам будеш што си била —
Дакле очигледно је, да се Брзак инспирисао поменутом песмом коју је изнео г. др. Св. Стефановић па је свевао своју тј. ову данашњу песму, која се данас као наша химна пева у народу.

Б. Јоксимовић

живих људи. Са таквим хлебом лакше је бити карактер, а Србија треба много карактерних људи... Послушајте ме, децо, учите медицину.“

Панчић о домаћем васпитању

Главне чињенице домаћег васпитања јесу: ред, чистоћа, сагласност и међусобно поштовање родитеља и добар пример. Где свега тога има ту се деца добро васпитавају и за ваљане људе спремају; где пак нема реда, где се старији не поштују, где се много повикује и кара, где се лаже и сплеткаши, где се лењи или време у лудо трачи, ту домаћег васпитања не може бити, из такве куће, била она сиромашна или богата, била сеоска брвнара или великашка палата, излазе несрећници, који би вају тешки и себи и друштву у које ступе.

Балзак као романијер

У низу многобројних расправа написаних о Балзаку, недавно је објављена и књига Мориса Бардеша, у којој се на зналачки начин расправља питање Балзака као романијера.

Балзак, тај неоспорно велики писац, који је својом књигом Физиологија брака имао толики успех да је, како би се то рекло, с књижевног престола збацио и Валтера Скота, у поменутој књизи проучен је до танчина.

Морис Бардеш изнео је на само начин како је Балзак писао своја дела, већ је дао и сам психолошки развој његовог стваралачког дара,

КРИЛО ЈЕДНОГ ОРМАНА ИЗ XVIII ВЕКА, РАД СРПСКИХ НАРОДНИХ ЗАНАТЛИЈА, У ЕТНОГРАФСКОМ МУЗЕЈУ.

СУБОТА НА СЕЛУ

Девојчица долази из поља,
о заласку сунца,
са снопом траве и носи у руци
свежњих ружа и љубичица,
да њим, као што је обичај,
сла себи украси сутра,
на празнични дан, груди и власи.
Са сусеткама на степеницама
седя старица и преде,
наспротив страни где се сунце гаси,
те прича о старом добром времену,
када се она на празнични дан украшавала,
још здрава и бодра,
и обично играла увече са онима,
који су јој били другови у најлепше доба.
Дан се већ смрква,
нестаје ведро плаветнило,
падају сенке с брда и кровова
на беласање младога месеца.
Сада и звон објављује
гразник који долази,
и од тога звука рекао бих
да се срце оснажује
А деца, вичући,
на тргу у гомили,
те скачући овамо онамо,
праве весели жагор;
међутим, враћа се својем скромном столу
ратар, звиждучући,
и мисли у себи о дану одмора свога.

Затим, кад је нестала свака светлост,
и све ућутало,
чујеш лупање чекића,
чујеш тестеру дрводеље који бли
у затвореној радионици при светљци,
те се жури и настоји
да доврши посао пре беласања зоре.

Од седам дана овај је најмилији,
пун наде и весеља;
сутра жалост и досаду
донеће време и на уобичајени рад
свако ће се у својим мислима вратити

Младићу весели,
ово је доба цветно
као дан пун весеља,
дан ведар и светао,
који претходи празнику твога живота!
Уживај, младићу мој! Пријатно стање,
блажено је то доба!
Друго рећи ти нећу; али твој празник
ако и касно дође, нека ти не буде тежак.

БАКОМО ЛЕОПАРДИ

(Превео Р. В. Б.)

НЕБЕСНЕ ЛУТАЛИЦЕ

Откако је недавно у Ке-
нигсбергу утврђена појава
једне нове комете, која вр-
тоглавом брзином из дубине
бескраја свемира јури у
правцу наше земље, пријате-
љи звезданог неба све више
и више су узнемирени.

Као што је познато, прва је
била Халејева комета, то непо-
слушно дете неба, која је у сво-
је време узнемирила цео свет,
јер се веровало да ће се она сун-
дарити са земљом и да ће, пре-
ма томе, наступити смак света.
Јер као што је познато, нај-
већи астрономи не одбијају мо-
гућност да може да дође до су-
дара између два небеска тела; а-
ли та могућност је најмања што
се тиче наше земље, која се око
сунца креће брзином од 100.000
километара на сав. Та могућност
била је 1910. године; износила
је један билијардити део, што
би значило као и могућност да
се врхови двеју игала сударе на
простору између Берлина и Бре-
мена.

У ноћи 11 децембра 1942 Карл
Фетке, познати астроном, открио
је једну нову комету. То откри-
ће, друго по реду што се тиче
немачког астронома, имало је ту
интересантност што је новоот-
кривена комета била веома јасна,
што иначе није случај са небес-
ним луталицама. Фетке је, посма-
трајући телескопом, открио у са-
звезђу Рака, једну магловицу пе-
гу која дотле није постојала. Те
ноћи астроном није спавао, про-
учавајући све могућности, а су-
традан 12 децембра пега се опет
појавила. Одмах су полетели те-
леграми свима опсерваторијама и
телескопи целог света управље-
ни су према тајанственом госту
на небеском своду. У међувреме-
ну Феткеова комета невероватно
је расла. Прорачунао је да је
њена даљина од земље износила
70 милиона километара.

Када је комета била пронађе-
на, била је ранга тринаесте ве-
личине. Наредних дана, светлос-
ни зраци које је она отпушта-
ла удвојили су се, тако да је
комета стављена у шесту вели-
чину. Почетком марта она је до-
шла на најмање отстојање од
сунца. Она је тада запањена у
Великом Медведу, а њен реп? То
је већ било питање, па је у ве-
зи с тим занимљиво знати како
се стварају такозвани репови ко-
мета, тих небесних луталица. Чим
комете ступе у светлосно поље
нашег сунца, на њима се врше
знатне промене. Угаљ и азот се
дале, стубови паре и огромни пла-
мени пружају се у правцу сунца,
али су одбијени, и док комета
наставља свој трк кроз етар,
прати је један светлосни вео, че-
сто дуг стотине милиона киломе-
тара, вео који је дошао од сун-
ца кад је она пролазила поред
њега. Затим почињу да дејству-
ју гвожђе и содиум, па онда ми-
стериозна луталица почиње да се
удаљује путањом елипсо и пара-
боле, тако да све више бледи,
све се више умањује, док се не
претвори у пегу, која ће такође,
сходно вечним законима, ишчез-
нути у космосу.

Ми смртни људи увек верује-
мо да када нека комета прође
орбит земље, да је то увек знак
судбине. У том погледу, планетоид
„У. Б. 1937“, пронађен у
Хајделбергу изазвао је изнена-
ђење. Никада се једно небеско
тело није било толико прибли-
жило земљи. Једва око милион
километара, што представља ре-
корд у најмањој раздаљини. Мо-
же се замислити шта се све мо-
гло десити да смо се ми са на-
шом земљом, која се од сунца
налази на ето хиљада километа-
ра, сусрели са тим мајушним пут-
ником. Али небеске тајне имају
своје законе и када их човек
зна може да буде спокојан. Па
тако је било и тога пута, јер
смо ми поред те катастрофе би-
ли прошли мирно спавајући у
својим постељама, док је опасни
планетоид нагло ишчезавао у
бескрајним просторима. Ако се
она опет врати, то ће бити от-
прилике после хиљаду и хиљаду
година.

ФИЛМ НЕ МОЖЕ БЕЗ ПЕСНИКА

Запажања о значају речи у филму

Режисер Георг Лампрехт руководи снимањем на основу сценарија

Кратко време пошто су они, што ведре и облаче у струци, у својој огромној већини констатовали да је потпуно искључено да ће тонфилм имати неку будућност, ти исти људи су, опет огромном већином, дошли до закључка да будућност припада само и једино тонфилму. Они су личили на лоше владаре: од свег свог пространог царства нису видели нешто друго до — границе. Без много размишљања бацили су у старо гвожђе неми филм, који уопште још није био на целој линији пронађен, а камо ли у потпуној мери искоришћен. (Брижљиви сакупљачи који претурају по старом гвожђу, још и сад налазе много штошта корисног на тим гомилама лакоми-слено баченог материјала). Међутим, оне што су ведрили и облачили у филму интересовало је код ове новине само чињеница да је то нешто ново, као и питање како ће се то ново што повољније изразити у пословном обрту. Као предузимљиви људи узвикнули су: У овом случају ћутање значи сребро, а говор значи злато. Ето, у том знаку је уведена реч у филму.

У почетку беше слика

Могли бисмо рећи, као у Светом Писму: У почетку беше слика. Сама њена појава била је уједно и њен језик. Кад је млада гарда, која је смело надирала у непознати терен, спалила за собом методе мимичких монолога и арија филмских уметника, који као да су имали лице од гуме (као што су спалене и „магареће ћуприје“ честих текстова међу појединим снимцима) отпочело је доба префињавања израза снагом саме слике, доба кога се данас морамо сећати с тугом за нечим што је ваљало а нестало.

Захваљујући пуком случају одржали су се у привидном животу неки остаци из почетака те епохе. То су, некад била читава мала откровења, а сад су осуђена да се шуњају по режисерским књигама као ствари којој се и деца смеју. Људи на платну су, додуше, покретали усне, али је гледаоцу била остављена пуна слобода да њихове речи замишља као духовите, односно дирљиве или духовите, у мери у којој је то он хтео, знао и умео. Тврде да је у оно време биоскоп пресекао само онима који су били вични језику глувонемих и који су умели да прочитају речи по покретима усана. Но затим је дошао час тешке пробе.

„Говори да бих те видео!“ — гласила је порука најмудријих међу мудрацима упућена филму. Нису му говорили: „Де, приђи мало ближе“, нити су му рекли: „Покажи нам своја дела, своје пријатеље листу својих предака, црте на свом длану!“ Ништа од свега тога, већ су му просто поручили: „Говори!“

И филм, који је најзад проговорио артикулисаним речима, показао је ко је и какав је. Свршено је било с временом кад је сваки посетилац биоскопа, неким покретима усана јунака својих снова, могао да подмеће онакав језик који ће га најбоље обезбедити од рушења његових илузија. Од сад је морао да слуша како глумци дословно говоре, уместо што би после претставе тумачио шта је јунак његових снова требало да каже.

Али гле, сви ти јунаци звучног филма говорили су језиком Општег упута за преписку у помодно-галантеријској струци. А пошто је баш онај слој публике, чије су жеље за филмску индустрију биле заповест, у том језику препознао дотадањи језик својих снова, то триумфалном походу филма који говори више ништа није стајало на путу.

Теорија и пракса

Нема збора да су старовенецијанске чаше лепа ствар. Али молим вас, да ли би неко пристао да пије пиво из чаше рађене у Мурану? А има идеја које личе на такве чаше из Мурана: Посматрате их са благонакломним задовољством, помилујете их руком, па их затим брижљиво враћате у витрину. У такве идеје спада и теорија о језику филма. На тонфилму (тако нас учи филмологија) израз треба тражити у самим стварима. Реч, пак, вели се, овде онде бачена као ретуш, била у виду полугласног уздаха, била у виду крика или каквог гласног геста, позвана је само да градуира и да подвлачи. То је, веле, акустичко помоћно сретство и ништа више; нешто више од обичног шума, нешто ма-

ње од музике. Па затим, у доказ тога — кад год се траже примери за „филмско уметничко дело које настаје по сопственим законима“, указују стално на неколико филмова који већ годинама претстављају једину потврду за ту тезу; указује се на *Симфонију љубави*, на *Мајчине руке*.

Све је то добро речено, све је то лепо образложено.

Само, има ту једна ствар. Питамо се: С обзиром на познати удео који оригинална филмска дела имају у програму производње, и с обзиром на исто толико познату оцену на коју ова дела наилазе код закупца филмова, где је тај синеаст који ће једном наћи прилику и храбрости да стварно примени такво учење? Па чак и сами они који те тезе објављују, ако их нешто апсурдна судбина случајно баци у неко практично филмско предузеће, сматраће их још само убављивом које важи за недељну поподневну шетњу.

Ништа без песника

Један од чувара храма филмске уметности одагнао је песника са прага свога светлишта, изјављујући да *песничка слика и филмска слика* немају ничег заједничког. Појаја „филмски песник“ према томе, долао је, уопште је „варљиви закључак“. (Свакако да је наш логичар хтео рећи „погрешни закључак“).

Очегледно је да су две сасвим различите ствари: студија пејзажа снимљена са објективом великог диоптера и поетски приказ сеоског вечерњег мира. Али кад неко хоће да изигра једну против друге, песничку слику, која не копира него поново оживљава природу, и филмску слику, коју оператер хвата на трку од целулоида, не значи онд ништа друго него жонглирање са двојаким значењем појма „слика“. Филму је потребан песник не због поуздане снаге његове речи, која пластично описује и ствара неке слике, већ филм не може без песника зато, што му је потребно живо, стално, свог циља свесно одмицање слика испуњених смислом, што значи исто такво одмицање радње изражене у сликама и карактерима. То филму не могу да дају ни одлично око фотографа, нити идеје које би пале на памет редитељу. То филму може да да само вазда будна машта драмског песника. Према томе, погрешан је закључак кад се на основу неистоветне суштине фотографске и песничке слике твр-

ди, да је филмски песник као такав — појам „који почива на варљивом закључку“.

Сваки разговор још никако није дијалог, као год што уводни чланак, који неколицина њих наизменично рецитију, још није драмска сцена. Прави дијалог је производ карактера и ситуације. Дијалог, у строгој линији развоја, испољава карактер онога што говори, а при том тежи да стално мења ситуацију. Дијалог је, у неку руку, биће налик на стонуку која је стално и неуморно у покрету; чим би само успорила кретање, одмах се узмувају гледаоци. А ако, сачувај Боже, то биће стане, гледаоци почињу да звижде. Дијалог не изражава већ изражене мисли, он претставља процес мисли. Допушта нам да будемо не само сведоци начина којим се мисли стварају, већ и начина којим ова или она мисао обузима човека, како мисли његово унутарње „ја“, како несвесни покрети његове душе разла-

сичне трагедије и дебелу режисерску књигу лексиконског формата, која обрађује исту тему, лако би могао да дође у искушење да учини поређење које било у корист ове последње; та грешка може нарочито лако да се покрене човеку који је случајно баш аутор те режисерске књиге.

Она танка књижица, изузетно сасвим лаконских упутстава за глумце, садржи исључиво дијалоге. Режисерска књига, напротив, састоји се највећим делом из упутстава за глумце. Њима је резервисана лева половина сваке стране. Мобилисана је читава војска придева и прилога да би се не само објаснило оно што се види, него да би се означила слика карактера и тренутно расположење лица која учествују у радњи, темпо њиховог говора и нијанса њиховог гласа. Шта више, не само да би се то објаснило, него, по који пут, да би се то чак и образложило.

У часовима стварања каде, описујући, рукује својим језиком као вешт борац бритком сабљом, он можда осећа судбоносну срећу речи која тачно на длаку погађа циљ коме је намењена, тачно као што погађа добро оружје. Али нема те виртуозности у састављању режисерских објашњења, нема ни најдетаљнијег описа који би човека, што ће затим по томе да ради, оспособио да утеловљује, да улије душе, да уноси духа онде где му сам текст његове улоге не пружа потребно за ту сврху. Један једини срећни потез пером на десној половини режисерске књиге често више вреди него читаве стране објашњења и упутстава на левој страни. Никад се подесним техничким упутствима и објашњењима не може надокнадити одсуство основних услова за добар драмски дијалог.

Др. Франц Вахнер-Басте

КАКАВ ТРЕБА ДА ЈЕ УЗОРАН ДОМ

Десетак даровитих француских писаца дали су себи за задатак да француској публици прикажу слику узорног дома. Ти писци су: Франсоа Жув, Франсоа Ује, Роже Версел, Албер Лопрад, Пол Турнон, Жан Сулерод, Жан Римо, Лујза Бреј, Мишел Флоризон, Луј Бернаш.

Књига садржи низ брижљиво израђених студија и чланака, који имају за циљ да прикажу лепоте домаћег мира, али исто тако и да нагласе оно што је кварило домаћу хармонију.

Нарочито је истакнута социјална улога породичне и дома.

Једни су проучавали дужности родитеља, други улогу дечака, описани су морнарски дом, сељачки дом, дом радника, дом чиновника итд.

Циљ књиге је да се потстакне породична љубав, улога породице у држави и друштву и да се изнесу интимне лепоте породичног живота уопште.

НОВИ ПОДАЦИ О БЕТОВЕНОМ ПОРЕКЛУ

Интересовање за најтананије појединости о пореклу Бетовене, тога генијалног мајстора *Девете Симфоније*, није престало ни у овим ратним данима.

Тако, у фламанском научном часопису *Ветеншпелијке Тијдинген*, који излази у Гану, изишао је чланак од М. Ј. Колса у коме се износе нови подаци о огранцима Бетовенове породице.

М. Ј. Колс, трагајући по архивама, утврдио је да су извесни претци Бетовенове породице боравили у Хаахту (белгиски Брабант) и да су се такође бавили музиком. Тако, извесни Хендрик ван Бетовен, рођен у Хаахту, био је црквеник и појак, а извесни Лодевик ван Бетовен био је оргуљаш у Малину. Сви ти далеки хронолошки подаци свакако интересоваће стручне историографе најбољег и најчистијег генија

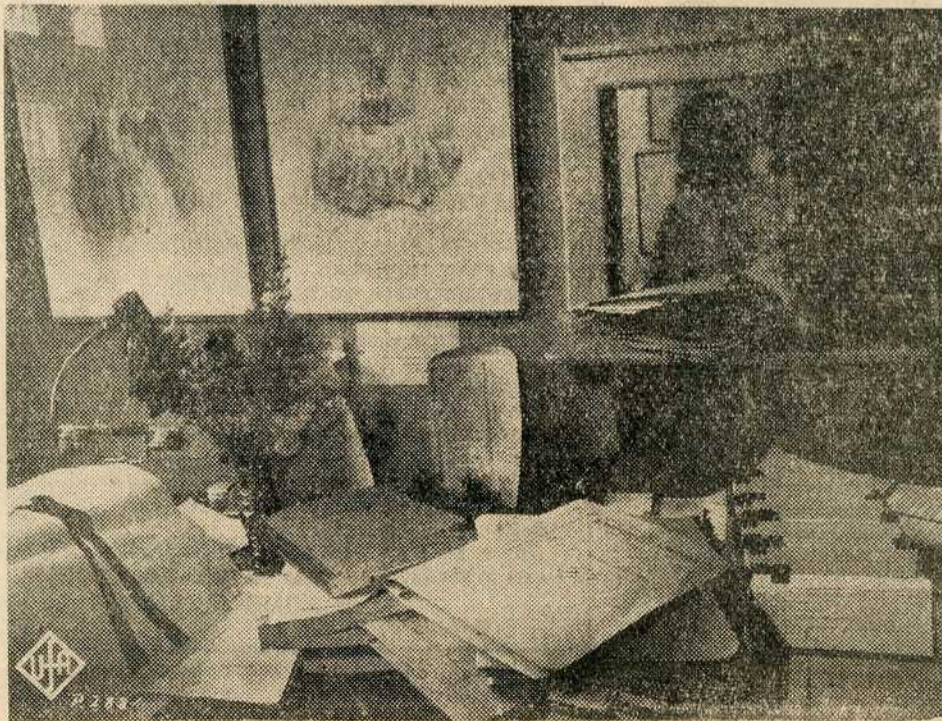
немачки сценариста Роберт Маришка

у снагу његове воље. При свакој реченици камен који вава драмску носивост целе аде.

Ланци као »стручњаци«

Сваки онај који је више или мање начисто о многострукости захтева којима мора да одговори драмски дијалог, запазиће, не без чуђења, колико њих, просто на основу тога што се лако споразумевају на матерњем језику, сматрају да могу онако „с ногу“, на брзу руку, да исправљају сваки текст дијалога.

Ко год види једно поред другог танку књижицу какве кла-

Један део архива продукције предузећа »Уфа«. У овом архиву чувају се манускрипти, сценарија, нацрти за костиме и градњу, фотографије из филмова.

WWW.UINI.BR.S

Песма, игра и свирка у старом Београду

Стари Београд, као сваки јужњачки град, волео је много и песму и игру и свирку! И то сви његови друштвени редови, од оних највиших до најнижих! И Срби и Турци! Турци су имали свој начин живота, па и своја уживања, своје песме и своје игре. Махом више чулнице, бешње, необузданије. Срби су били мирнији, повученији, уздржанији у свему, па и у својим уживањима. Такви су остали и доцније, кад су Турци отишли из Београда.

После 1863 године, када су Турци напустили Београд, настао је јачи утицај Европе, севера. И раније га је нешто било у највишим круговима Срба, оних око кнежевог двора. Али од 1863 тај утицај почиње нагло да осваја све класе. Ипак, код оних средњих, патријархалних најдуже се задржава стари начин живота, па с њим и стара уживања. Старе песме, игре и свирка!

Као сваки стари град, Београд је имао утврђен начин живота. Сваки његов грађански ред имао је тачно нормиран живот. Знано је све унапред шта се ради и како. Знано се време раду, па и уживању. И знала се места, прилике, разлози када се ужива и одмара. То је било утврђено, као закон, и код Срба и код Турака.

Старе песме

У то време например, младеж није се шетала по улицама као данас. Сав њен живот био је у баштама приватних, српских кућа. А биле су дневне те авлије и зелене баште, пуне ружа, каранфила, мирисних јоргована, зумбула, а на трави, у страни, пространо шарено сицаде, са вуненим јастуцима унаоколо, у хладовини разгранатог шандуда или слатке дафине. Тада се ту, међу младежи, док су девојке преле или везле, време у весељу проводило, све у шали или смејеху, игри и песмама: „Калоперо, перо? Што ме зовеш, Јело?“ или оно „Сви Шајкаши пошоше“ или „Шет'о сам се горе доле по зеленој башти...“ или „Ој за гором, за зеленом, нешто јасно проговара...“ младо момче, млад делија...“

Па увече, у кући код угледног трговца или богатог терзије који има две три одрасле кћери за удају, скупљају се на село млађи рођаци са сестрама, па и по неки њихов друг, момак, кандидат за женидбу, који се, рецимо, већ загледао у неку од домаћинских кћери.

Ту се певају оне дивне, старе романсе „данас тако неправедно заборављене. Неке су од њих наше, домаће, ко зна из кога краја донете у Београд, а неке су и стране, преведене на српски.

Неких се и данас сећамо. Као оне, коју је кнез Михаило, веде, певао Катарини:

„Што се боре мисли моје?...
Искусство нам ћутат вели...“

Или млади краљ Милан певао Артемизи:

„У младости лудој
Лаковерју слепом,
Гинуло ми срце
За Гркињом лепом...“

Па оне романтичне, због којих су млади парови често кршом уздисали:

„Шето сам се горе-доле
По зеленој башти
Тражио сам коју волим,
Хоћу ли је наћи...
Покрај стазе зумбул цвеће
Са обадве стране.
Ту се драги самном шеће
До поноћи тавне!“

Или оно:

„Сећаш ли се оног сата,
Кад си мени око врата
Бјеле руке савила,
и кријући своје лице
Мени скоро нехотице
Тајну љубав открила!“

Многа је суза кришом канула,
док су девојке певале ову стару песму:

„Пловила је по мору галија,
На галији окован делија!
Гледала га с прозора девојка.
— Што ме гледаш с прозора,
девојко?
Ожењен сам, љубит те не могу...“

Или она:

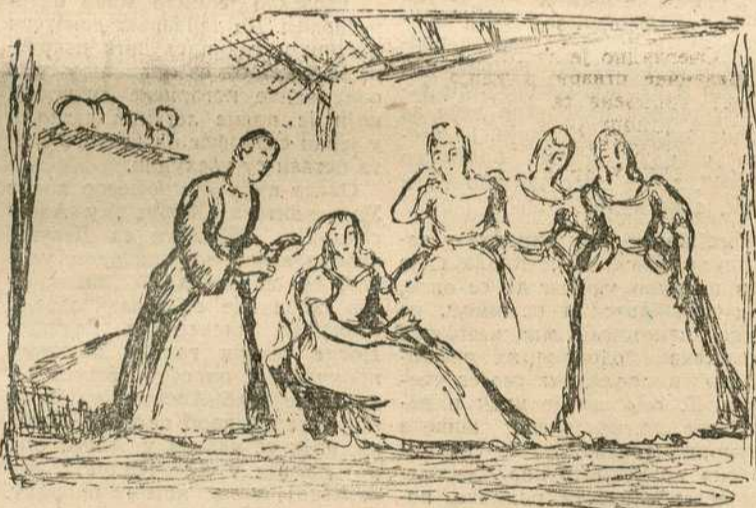
„Аој мила, зар си ту
На том тужном кревету,
Сви у црном, ти у белом
Да ме дочекаш...?
Чарне очи склопљене,
Беле руке скрштене,
Нит су миле
Као што су биле
Дој — док су грлиле...“

Неке се песме још и данас певају, као:

„У башти ми зумбул цвета,
Ја га не берем!
На зумбулу булбул поје,
Ја га не чујем!“

Или она:

„Зујте струне милогласне...“
Или она дивна, старинска:
„Хвалила се жута дуња...
...дуња, крај мора...“

(Цртежи: Н. Бешевих)

Па било је и пречанских поскочица, које обично док коло игра, уносе мало смећа и разоноде:

„Ец, кец, кума Лазо
Јесам ли ти казо...
Играо бих, ал не могу,
Сломила ми дика ногу!
Ец кец, кума Лазо...“

И док су се гости обично смејали неком присутном Лазу, хор би нагло ударио у супротни тон, озбиљнији, живљи, који би одмах прихватили сви присутни:

„Без тебе драга, љубезна,
Не могу живет, морам мрети...
Ти си Милка моја, моја...“

Или она лепа босанска романса коју су само девојке певале, док би љутито и разочарано гледале у присутне момке:

„Девојка је пошла
За гору на воду;
За гору је зашла,
Јунака је нашла.
Јунак главу диже,
Девојка побеже.
Не бежи, девојко,
Бећ ми ране лечи.
Кад оздравим, дјеве
Оставит те нећу!
Кећељу дерала,
Ране завијала;
Јунак оздравео,
Дјеву оставио!
У Јунака вера
Ко на мору пена,
У девојке вера
Ко у гори стена!“

Кад је реч о старим песмама, треба да се потсетимо и на једну која се певала у нарочитој прилици.

Уочи свадбе у девојачкој кући обављало се „плетене“. Данас, оно само још по имену постоји. Прави значај му се сасвим изгубио. Некад је то био интимна свечаност, пуна смисла и осећаја, кад мајка, опкољена младим пријатељицама, последњи пут чешља косе своје кћери. А она их је дотле, од рођења њена, увек сама чешљала и брижљиво неговала. Дуга и лепа коса није тада била само украс девојачки него и дика материна. И док бујне косе младе девојке таласасто падају низ ћилим на коме седи девојка, мајка их мазно чешља и дичи се. Тада девојке, другарице удавачине, певају:

„Косо моја, свилена и густа...“
Уз ту песму мајка једва пригушује уздахе и скрива сузе. Она последњи пут чешља своју кћер...

Како се играло

У баштама, где је било више места него у ниским и тесним собама, каква је онда већина одаја у старим београдским кућама била, играло се на лепом времену често и коло. Прати музика: зурле и гоч, или пречанске

улога и дужност да целог дана свадбе буде редитељ, аранжер или „церемонијал-мајстор“ — наредио да се засвира „шарено коло“. Тада би сз у коло све похватало и старо и младо. Један младић узимао би у руку шарену марамицу „туру“ — и док би се коло вило, он би са „туром“ у руци обилазио око кола. Назад би се зауставио иза неког другог мушкарца, ударио би га „туром“ по леђима, па би њему предао „туру“, а он би са девојком, која се у колу налазила с десне стране удареног играча, испод руке шетао средином кола, док не би дошао нов пар да га замени. То би тако ишло редом и најпосле би дошао ред на младу и младожењу да испод руке шетају у средини кола. Састанак овог новог брачног пара изазивао би смењивање и пошалице и праћен би био плеском руку целог кола и присутних. То би био знак да се сватови разилазе. „Шареним ором“ свадбено весеље би се завршавало.

Иначе, на свадбама играле су се обично само српске игре и кола. Играло се кокоњеште, нишевљанка, четворка, па затим „Србијанка“, „Капетан-Ђорђе“, „Кетуша“, „Лепа Маца цвеће брала“, „Јелка тамничарка“, „Неда гривну изгубила“ итд.

У кући где није било музике (музика је онда била скупа или је неко морао да зна да свира у неки инструмент) играло се уз песму. У боље куће Цигани онда нису ишли. У клавир се ретко свирало, то је био знак веома отмене или богате куће. Иначе се свирало у виолину, хармонику, а на периферији у гајде (чувени Јоца гајдаш из „прека“). Гоч и зурле биле су популарне до краја сепедесетих година.

На већим баловима била је војна музика. Осамдесетих година дошао је у Београд Чех Мертел са својом капелом и он је свирао на већим баловима. После га је наследно његов син који је био чувен до прошлог рата у Београду.

Већ од шесетих година играле су се на баловима и у „танцишулу“ Фридриха Годхајма, првог учитеља играња у старом Београду, и ове ствари: српски кадрили „Даница“, француски дворски кадрили, ланс, „глисеполка“, „мађарска полка“ итд.

У приватним домовима играле су се друштвене игре: „фоте“, „јастучићи“, „пошта“ (Тру-тру, ко иде?), „Прстење“ итд.

Велики балови за време кнеза Михаила давани су у сали хотела „Круна“ (данашња општинска зграда у Узун-Мирковој улици), затим у „Великој пивари“ (у данашњој Босанској улици); даље, код Тир-Тасе на Малој пијаци или код „Гашпара“ (данашњи „Крагујевац“), у Палилули код „Два бела голуба“ (на месту где је „Занатски дом“). Гости на баловима били су из свих редова грађанства: господа чиновници, трговци и занатлије у оделу европском или „турском“, а жене у „српски“ са тепелуцима, пушћулима, бајадерама и нискама бисера или дуката, младе жене и девојке у широким кринолинама...

Пред крај бала, кад је расположење било на врхунцу, устали би да играју и стасити људи у турским хаљинама. На њима су били цемадани од кадифе, златним гајтанима искићени или чохани копорани с чепкешима свиленим гајтанима везени. Силаји за појасом златом ишарани са малим сребрењацима или другим финим оружјем. Поврх силаја свилени тромболоси са дугим ресама; чакшире везене свиленим гајтанима завршују кесе-

лицу преко белих чарапа и јеменија. У „мераку“ накриве мало на страну „тунос“-фес с дугом кићанком, што их по врату бије, па повећу коло. А за њима жене, у тешким свиленим фистанима, скупоценим бајадерама, шкуртељкама и богатим тепелуцима, хватају се у коло. Руке су им уздигнуте високо и отмено крећу напред или к себи по ритму игре. А коло се вије и таласа одмерено, достојанствено, тешко!..

На те балове у прво време било је дозвољено да родитељи доводе са собом и малу децу. Та деца су била на сметњи играчама и често су се налазили и под ногама играча, нарочито за време једне брзе игре, зване „ајзен бан-полка“. Али долазак деци на балове био је још 1862 године забрањен.

И Турци су волели песму...

Док су се Срби тако проводили у својим домовима или на јавним играма „баловима“, дотле, у турским хановима, нарочито у оних у којима је Србима био забрањен приступ, и Турци су се забављали на њихов начин. У току дана, негде у дну хана, могао се чути звонки звук седефли тамбурице. То је неки ашик-момак, са затуреним на потиљак крмез-фесом, пун севдаха, сам, за свој рачун, севдалисао. Тако је било по дану. А после вечерњег акшама, чим би нестало глас мујезина са танких минарета, будио би се живот и у хановима и на лађама на Сави, нарочито на оних босанским, богатим, беговским лађама. Ту би, у хановима, поред шумелих шедрвана, после врелог дана и тешког посла на сунцу и припеци, палио се оријенталски мерак и дерт у босанских бегова који би шендучили све до првих петла, до сабах-зоре уз шаркију праћену звонким дарнама и уз песму севдалиску: „Што но ми се Травник замагљило...“ или оно: „Ој девојко, мој будимски везире, ил' си феникс ил' рајска кумрија...“ Ту би се нашла и по која чочекнија као ченгија изводила игру, тресући трбухом, врискала свом силином ону чапкун-песму: „Аман јанди... или: „Ил' ме љуби ил' остави“...

То у хану, а на лађама, на задњем делу, удешен беше један кутак, украшен према богатству власника лађе, застрвен ћилимима, сицадетима, пуњ јастука, мусандера и сеђија. Од акшама ту се свирало, певало, играло; шаркија се није испуштала. Подвијених ногу, у седећем стану, са малим стручком рузмарином, господар брода је лумповео...

Па тако исто и у домовима Ерлија-Турака било је весеље, песме, праћене на њиховим нарочитим оријенталским инструментима. Али Срби су врло ретко њима присуствовали. То се весеље чудо само преко оград високих зидова који су ограђивали турске домове од спољњег света.

Турци, а нарочито њихове кћери и жене присуствовали су често нашим весељима, свадбама, крштењима или славама. А нису избегавали да изађу недељом, док су још били у Београду, да слушају „банду“ у парку испред Кнежева двора (данашња зграда старог Министарства финансија), ради које је и многи ондашњи Београђанин излазио са породицом на улицу. Ту су се чули први маршеви, и први пут наши народни мотиви извођени на музичким инструментима.

Никола Трајковић

Тома Карлајл

противник демократије, парламентаризма и империјализма

Има писаца који никада не застаревају, чија дела садрже у себи увек актуелне мисли и идеје, у којима не само њихов него и каснији нараштаји могу наћи одговор на најразличитија питања из области народног и државног живота. То су истински велики писци који припадају не само својем народу него читавом човечанству, не само својем веку него и будућим вековима. Време пролази, али они у својој својој величини остају. Један од таквих писаца био је енглески филозоф, историчар, социолог и политички мислилац Томас Карлајл (1795—1881). Иако је већ прошло више од шест деценија од његове смрти, Карлајл нам још увек изгледа савремен исто толико колико у време када је живео и своја дела радио.

Т. Карлајл је писац који је и данас много читан, кога врло често и данас цитирају и најпознатији савремени писци и о коме се и сада још често расправља, и према коме свако заузима свој став већ према томе како се односи према његовој филозофској и политичкој идеологији. У овом кратком чланку немамо намеру, нити је то уопште могуће у овако скућеном обиму, да изложимо све његове идеје, а још мање да пратимо ток његова развоја, него само да у најкраћим потезима истакнемо оне његове филозофске, социјалне и политичке идеје, које могу бити од интереса за нашу ширу читалачку публику.

Карлајлова дела преводена су и на српски језик. Његово најпознатије дело *О херојима, хероизму и обожавању хероја у историји* превео је познати наш филозоф Божидар Кнежевић и објавио га још 1903 год. у издању Српске књижевне задруге. Карлајлово највеће и најзначајније дело „Француска револуција“ превео је Михаило Добрић у издању Народног дела пре неколико година. О Карлајлу је код нас доста писано, а бавили су се њиме многи наши писци, а међу њима Божидар Кнежевић, Марко Цар и др.

Карлајл и Гете

Узмемо ли у разматрање Карлајлове филозофске идеје моћи ћемо доћи до закључка да је њихово формирање настало под знатним утицајем великих немачких филозофа: Канта, Фихте-а и Шелинга. Један од новијих Карлајлових биографа дошао је до закључка да је на Карлајла утицао Кант својим схватањем трансцендентнога оптимизма и идеализма, категоричког императива, филозофије историје и религије; Фихте је утицао својом индивидуалистичко-рационалистичком концепцијом; Шелинг пак својом натур-филозофијом.

Међутим, ни Кант, ни Фихте, ни Шелинг, нису у толикој мери и тако пресудно утицали на Т. Карлајла као велики немачки песник Ј. В. Гете. Т. Карлајл је у више махова писао о Гете-у опсежније и тада запажене расправе, а поред тога превео је већи број његових балада, романса и лирских песама, а од већих дела Гетеовог *Вилхелма Мајстера* неспориво боље него сви ранији преводиоци овога дела.

У својем разговору са Екерманом од 15-VII-1827, Гете вели о Карлајлу међу осталим: „У естетичкој струји стојимо ми наравно слабије и ми можемо дуго чекати док наиђемо на човека као што је Карлајл“.

Од коликог је значења био Гете за Карлајла најбоље се може видети из једног писма, које је Карлајл упутио Гете-у, где он, између осталог, вели: „Ако сам уопште из помрчине доспео до светлости, до сазнања самога себе, својих дужности и до свог опредељења, онда то дугујем

Вама више него икоме другом; Вама и ником другом хоћу да изразим страхопоштовање ученика према своме учитељу, шта више сина према своме родитељу“.

Критика француске револуције

У својем познатом делу о француској револуцији Т. Карлајл нам је најречитије и најпотпуније изнео своје политичке идеје. Истина је да су, како раније тако и данас, у европској историографији подељена мишљења о овом значајном делу. Ипак се и поред тога у једном сви слажу, а то је, да је њиме Т. Карлајл успео да баца потпуно нову светлост на цео тај догађај, те сем тога изазвао врло велику дискусију и многе полемике, које су биле неизбежне и врло корисне, јер су на тај начин коначно разјашњене многе политичке заблуде и предрасуде. Француска револуција је — према мишљењу Карлајлову — била „опште дело суманутости, привремено преобраћање великих делова света у неку врсту луднице“, док је читав француски народ „поставио у време тајне тајне корени луд“.

Затим, Т. Карлајл истиче да такво стање није могло дуго да траје. „Догађај је настао и беснео; али је то било лудило и ништавило које је сад, на срећу, отишло у област снова и фантазије“. По Т. Карлајлу, на ово лудовање морала је доћи, пре или касније, реакција; та природна реакција, по њему, била је појава Наполеона Бонапарте, који је из свега срца „мрзео анархију“. Он је инстинктивно осећао да је тадашњој Европи „неопходно погребан снажан ауторитет“. Карлајлов „укротитељ револуције“ био је Наполеон.

Човек од ума на врху

Т. Карлајл је био индивидуалиста Фихтеова типа, што је још своједобно тачно констатовао Божидар Кнежевић. Према Шероу мишљењу, Карлајл „није осећао са масама“ — „њему је херој носилац светске историје“. Он је био један од најискренијих противника либерализма, утилитаризма и демократије, те Бентамове филозофије добитка и губитка. Затим, он је био противник Кантових позитивистичких теорија, а нарочито ваља истаћи да је увек био и остао непомирљиви противник Марксовог историског материјализма. Насупрот тим теоријама које смо горе навели, Карлајл је исповедао своје идеје: „Човек од ума на врху ствари, то је смер свих конституција и револуција, ако оне уопште имају какав смер. Јер човек од правог ума, као што ја увек тврдим и верујем, јесте уједно и човек племенита срца, прави, праведан, душеван и храбар човек. Добијете ли њега за управљача, све је добијено; не добијете ли га, и да имате уставе обилне као купине и по један парламенат у сваком селу, опет ништа није добивено!“

Са пуно ироније говорио је Карлајл о бескрајним скупштинским дебатама које су вођене приликом доношења Декларације права човека и грађанина. Напоследку, ипак је успело — како вели Карлајл — „после бескрајних расправљања... да се ставе на хартију и обнародују права човека, тога истински папирног темеља сваког устава написаног на хартији“. Међутим, док су присталце демократије и либерализма одушевљено поздрављале доношење Декларације права човека и грађанина, гледајући у њој велики политички догађај који у историји човечанства отвара нову епоху. Т. Карлајл је са својим познатим сар-

кастичким потсмехом говорио о њој као о „папирном темељу“.

Али и поред тога што је Т. Карлајл заузео према демократији и парламентаризму у толикој мери оштар критички став, ипак он није био реакционар. Напротив, он је био одлучан противник феудализма, аристократије и повлашћених стаљежа.

У својем спису „Сартор“ тражио је Карлајл извођење темељне политичке реформе и критиковао непоштедно оштро обе тадашње странке у Енглеској, либералну и конзервативну, које су хтеле да прихвате од њега предлагане реформе. Либерална странка била је против Карлајла што је он био противник парламентаризма и демократије и о њима се увек изражавао са пуно ироније. Конзервативци су, међутим, били против Карлајла због тога што је у свакој прилици критиковао њихову тромост и неспособност, док су лордови били према њему нерасположени због његова става према њима.

С обзиром на његове политичке идеје Карлајл је несумњиво био знатно ближи конзервативцима него либералима, али се никако није могао да сложи са званичном политиком конзервативне странке када се тицало ирског питања, а исто тако ни са њеном реакционарном социјалном политиком. Т. Карлајл је био један од врло ретких енглеских конзервативаца, који су имали разумевања за невоље широких сељачких и радничких маса. Тако је Карлајл у једном својем чланку у врло црној боји описао беду у којој се налазе радници у Манчестру, и осуђивао такође и несподобни систем искоришћавања малолетне деце за тешке послове. Карлајл је гледао у раду „свето, божанско право“, те је хтео да оно то и буде, а не кулук.

Имајући у виду прилике у тадашњој Енглеској, Карлајл је био потпуно убеђен да се онде, под демократским режимом, не може ни помислити на извођење било каквих озбиљнијих реформи. Но и поред таквог својег убеђења, Т. Карлајл је ипак и даље, све до краја свог живота неуморно тражио да се све потребно предузме у циљу умањења невољности радника, подизање хигијенских радничких станова, болница и опоравилишта, осигурања радничких породица у случају болести и смрти оца породице итд. Али, мора се признати, у томе није успео, јер је његов глас остао неуслешен, јер они који су могли то да реше нису имали интереса да приступе том решавању.

На крају ових разматрања навешћемо Карлајлов став према империјализму. Иако Енглец, Т. Карлајл је искрен и одлучан противник енглеског империјализма; он је његов убеђени противник и нема довољно речи, којима би га осудио. Мишљење Карлајлово у овом погледу, мислимо, најречитије показује овај одломак, који преносимо из његовог дела „О херојима“. „Помислите само кад би нас запитали: „Хоћете ли да напустите ваше индијско царство или вашег Шекспира, ви Енглеци?“ Да никад нисте имали индијско царство, или да никад нисте имали Шекспира? Доиста, то би било тешко питање. Званичне личности одговориле би без сумње званичним језиком; али ми, и с наше стране, зар не бисмо били приморани да одговоримо: „Било индијско царство или не било, ми не можемо без Шекспира. Индијско царство отићи ће свакојак једног дана; али тај Шекспир неће отићи; он ће остати с нама до века; ми не можемо да оставимо нашег Шекспира!“

Ђ.

Уметници Југоистока на Београдском радиу

Да би се народи међусобно разумели потребно је да се познају, а једно од најмоћнијих сретстава за међусобно упознавање народа јесте радио. Београдска радиостаница је за непуне две године више учинила да се поједини народи Југоистока упознају него што је то раније учињено за много година рада. Она нам је народе нашега дела континента приближила и приказивањем њихових културних тековина јаче их повезала него многе и многе политичке конференције и договори. Али она нам је исто тако приказала и врло добра музичка дела и уметнике.

У оваквом својем раду Београдска радиостаница је одлучила да све ове приредбе сакупи у једној јединој недељи, која ће бити нарочито истакнута те ће на тај начин слушаоцима бити олакшано да, тако сажето, чују оно што је најбоље у Италији, Немачкој, Бугарској, Словачкој, Мађарској, Румунији и Србији. Те „недеље приредби“ биће прави фестивали вокалне и инструменталне музике ових народа.

ОКО ГРОБА АЛЕКСАНДРА ВЕЛИКОГ

У последње време у египатској штампи много се расправља о гробу Александра Великог. Дискусије по том питању опет су на дневном реду. Већ и раније, као што је познато, истраживања гроба у околини Александрије изазвала је било живо интересовање. До данашњег дана, сви напори и сва предузета ископавања, како би се пронашао гроб ове велике историске личности, који је према легенди стављен у један саркофаг од чистог злата остали су узалудни.

Овога пута је професор новог Универзитета „Фарук“, у Александрији, Ибрахим ел Десуки, чувени египатски археолог, уложио све напоре да једном начисто реши где се налази златни саркофаг Александра Великог. После четири године научног проучавања, он сада заступа тезу да је гроб Александра Великог уствари гроб пророка Данила, који се налази у једној старој цамији у Александрији, посвећеној томе истом пророку. Професор Десуки тражио је од надлежних власти дозволу да ту гробницу у цамији отвори, како би могао да провери и потврди своју тезу.

У вези с овим проблемом, још 1929 године египатски историчар принц Омар Тусум већ је такође изразио мишљење да се у поменутој цамији налази гроб Александра Великог с том разликом да се он налази испод цамије, негде испод њених темеља. Принц Омар међутим морао је да напусти даља истраживања пошто дозволу за откопавање

Прва „Недеља приредби“ отпочела је 15 о. м., и показује је сав обим и вредност ових напора радиостанице. Читав низ најбољих уметника југоисточних земаља приказали су оно што је најбоље у музици њихових народа. Овде треба нарочито истаћи једног од најбољих немачких музичара, виолончелисту Тибор де Махулу, затим Ирмгард Херихаузен и Ерих Бодарта, Марију Влкову, која је певала словачке народне песме, бугарске уметнике Тању Панчеву, Донку Куртеву и проф. Владимира Абрамова као и румунске уметнике.

У овој „недељи приредби“ чули смо и једног од најбољих немачких савремених песника Хериберта Менцела, који је опевао епопеју поновног подизања немачког народа и његову славу борбу за одбрану Европе од најезде са Истока.

Нова Европа мора да буде лепша, праведнија и трезивија. Београдска радиостаница иде добрим путем и њен удео на остварењу Новог света биће огроман.

није могао добити из муслиманских верских разлога.

Што се тиче професора Десукиа, он и даље настоји на томе да добије дозволу за отварање гробнице пророка Данила. Он, шта више, тврди да се у истој цамији налази и гроб Птолемејов, наследника Александра Великог у Египту.

Надлежне египатске власти још нису донеле одлуку по овом интересантном историском проблему.

Ситине занимљивости

◆ Подела године на 12 месеци, као и подела дана на двапут по 12 часова, долази нам од система који је био практикован у старом Вавилону, чији су жители исто тако већ знали да се круг дели на 360 степени.

◆ Зна се да сваки народ свој језик говори са одређеном брзином. Према научним истраживањима, Француз изговори 350, Јапанац 310, Немац 250, Енглец 220 слогова у минути.

◆ Преко 80% од свих реуматичних оболења долази од заразе. Жљезде и зуби играју главну улогу. Покварени зуби такође изазивају болести бубрега, срца и разна запаљења.

СЕЂАЊЕ

Сећам се:
киша је болно текла
кад си ми рекла
прво — волим.

Ја тужан сам тада био
и све ти лудо веровао,
и срце ти своје дао.

Ти си весела била.
У оку ти играо осмех
у срцу подсмех
и грех.

Сад, сво, ветар плаче
а мене тужног пече
сећање горко
и бол.

Стеван Н. Вукчевић

ЧОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

Народне приповетке за децу

Био једном... Српске народне приповетке, за омладину препричао Урош Цонић, илустровао Мома Марковић. Издање ИПРОЗ (Златна књига, св. XII), Београд 1942, стр. 160, дин. 40.

Иако имамо неисцрпно благо народних приповедака, којима су се дивила браћа Грим, иако је то благо општепознато, још увек није довољно продрло у најшире читалачке слојеве и постало општеномодно. Да српске народне приповетке учини блиским најпре вашој деци Урош Цонић је уредио већ две свеске *Златне књиге*. Последња свеска с насловом *Био једном...* садржи врло лепо одабране приповетке: *Рај и пакао*, *Лопов и ђаво*, *Очев аманет*, *Ђавоља посла*, *Чобанин и вук*, *Превара и за превару*, *Људске ђуди*, *Старчев губер*, *Не дирајте мртве*, *Чаробни прстен*, *Хаџијин грех*, *Човекова незахвалност*, *Човек и судбина*.

Ово лепо опремљено издање, са илустрацијама Мома Марковића, долази у моменту кад деца све више читају и кад их треба упутити најпре на наше изворе. А ти наши извори неисцрпни су, и могли бисмо да издајемо књиге и књиге приповедака и бајки врло дуго. Наша деца требало би тако да упознају у потпуности оно што је у оквиру бајки написано на нашем језику.

Једно бекство из совјетског пакла

Leo Moenke: *Flucht durch die Tundra*. Franz Müller Verlag Dresden 1942, Preis 4,80 RM.

Ова књига јесте узбудљива исповест човека који је излечен од комунистичких лажи и фантазија најрадикалнијим и најтемељнијим начином лечења: боравком у славној Совјетији у којој је толико пропатио да је ризиковао страшно бекство кроз тундре, пуне северне степе, да би изнео главу из земље из које никад добровољно не пуштају једномишљенике који ће допринети да се у иностранству коначно разбију лажи њихове пропаганде.

Упознајемо Совјетију из 1936 године, дакле године која је, да је веровати комунистичкој пропаганди, била сва испуњена радом и стварањем. Упознајемо огромну државну и партијску бирократију у којој прву реч воде јевреји, а која се састоји из криминалних типова, пљачкаша, садиста, варалица, насилника и полтрона. Са језом видимо како су страх од ГПУ и неповерење свих према свакоме допрли чак и у најзабаченије засеке северног Сибира. На узбудљив начин из стотина примера видимо како је један сплет безбројних немогућих експеримената и материјално и духовно и душевно довео до просјачког штапа небројене милионе људи.

Менке је побегао кроз тундре са супругом, ризикујући више пута смрт од глади. Поред саме границе муж и жена крију се месецима. Не смеју да се повере

Шилерове баладе

Friedrich von Schiller: *Balladen*, приредио Рад. Меденица. Издање „Југоисток“, Београд 1943.

Име Фридриха Шилера је код нас познато скоро исто тако добро као и име Јохана Волфганга Гетеа. Та два песничка дина претстављају врхунце немачке поезије, и не само немачке, него истовремено и читаве европске и светске литературе. То су највиша достигнућа европског духа, уметничка оваплоћења најплеменитијих духовних стремљења европске духовне културе и хришћанске цивилизације на класичним основама. Гете и Шилер су синтетизирали у једну уметничку целину дух античке, грчко-римске, културе са духом модерне европске и хришћанске културе и цивилизације.

У својој опсежној студији *Шилер код Јужних Словена*, др. Пера Слијепчевић је изнео огроман утицај Шилеров на књижевност Јужних Словена, нарочито на књижевност нас, Срба, као и његову популарност код старијих нараштаја српске читалачке публике. Шилерове песме и драме су често и много превеђене на српски језик; његови позоришни комади — почевши од младалачког првенца, *Разбојника*, па све до његове последње драме, *Вилхелма Тела* — приказивани су на свима српским позорницама, још од времена Јоакима Вујића, и гледана су са одушевљењем од многих нараштаја српске позоришне публике; а литература о Шилеру на српском језику је скоро исто тако

богата као и литература о самом Гетеу.

У једном разговору са Екерманом, рекао је Гете: „Кроз читаво Шилерово дело провјеђава идеја слободе, само што је ова идеја мењала свој облик, уколико је Шилер у својој култури све више напредовао и сам постајао други. У његовој младости била је то физичка слобода, која га је потстицала на стварање и која је прелазила и у његову поезију; у његовом доцнијем животу била је то слобода духа“.

Коментаришући ове Гетеове речи, Франц Кох, у својој познатој и с правом цењеној *Историји немачког песништва* (*Geschichte deutscher Dichtung*), тачно примећује да је млади Шилер стремио за ослобођењем од свих друштвених и политичких спутавања, док је зрели, класични Шилер тежио ка унутрашњој, духовној и моралној слободи. Међутим, Шилер је истовремено и песник идеализма, песник који је Кантову идеалистичку филозофију уметнички оваплотио у својој поезији. Један историчар немачке књижевности лепо је запазио: „Ни у једном другом писцу нису се садржина и смисао овога цветнога доба немачког духа тако прецизно израдили као у њему“. Идеалиста и моралиста, Шилер ипак никада није постајао дидактичар, коме би морализаторска поука била преча од уметничких лепота. Он је увек био прво песник, па тек онда моралиста. Духовно прецизно и уметнички облагорођена, етичка основа служила је као постаменат за развијање високих песничких тема, дубоких филозофских, метафизичких и религиозних проблема и вечитих човечанских стремљења ка Лепоти и Истини.

Као друга свеска *Немачке библиотеке*, у издању „Југоисток“, појавила се збирка одабраних Шилерових балада, у редакцији, са предговором и коментарима проф. Радосава Меденице, одличног познаваоца немачке књижевности и познатог преводиоца и коментатора немачких писаца. У ову збирку проф. Меденица уврстио је 13 најлепших Шилерових балада, међу којима се налазе у целом културном свету радо читане и цењене баладе: *Ронац*, *Рукавица*, *Поликратов прстен*, *Ибикови ждралови*, *Витез Тогенбург*, *Хера и Леандер*, *Касандра*, *Алпски ловац*, да споменемо само неколико најпознатијих балада, иако су остале исто тако значајне.

У своје језгровитом и значајно написаном предговору, проф. Меденица је дао један леп и пластичан портрет великога песника, са специјалним освртом на његове баладе. Ово није обичан предговор, него читава мала расправа, у којој је обухваћен целокупан Шилеров књижевни и човечански лик, одржан његов духовни развој, обележене фазе и перипетије његовог психолошког формирања и песничког изграђивања, почевши од младога и бујнога револуционара па све тамо до суперiornoга класичара и дубоког мисаоног песника и филозофа. У своје предговору, Меденица је с разлогом истакао да Шилер не припада само славној прошлости него и живи садашњици: „Шилер је актуелан и данас, можда актуелнији него икада раније, нарочито по својем основном ставу песника као мисионара и васпитача у служби велике народне заједнице, као протагонисте акције и рада у животу и херојског става човека према животу и етичким и моралним законима његовим“.

Мало је писаца који су били подједнако одушевљено примље-

ни од разних нараштаја, често сасвим других гледања на живот и опречних идејних оријентација. Један од тих малобројних писаца, који су свакоме нараштају пружали обиље нових лепота и неслућених духовних вредности, био је Шилер. Говорећи о том његовом неисцрпном унутрашњем богатству и непресушном извору вечито човечанских идеала, проф. Меденица је речито указао на једну значајну чињеницу: „Шилеров борбени идеализам налазио је увек одјека код његових земљака и кад су током XIX века владали у немачком песништву сасвим супротни погледи него што су Шилерови идеали и у погледу стила и идеја. Шилеру је, кроз све те мене књижевног укуса, науке и филозофског гледања на свет и људе, остала верна његова немачка публика, публика полетне и увек идеалистички расположене младежи, и не само у Немачкој него и другде у свету.“

Шилерове баладе објављене су са врло исцрпним коментарима и стручним објашњењима, са обиљем корисних примедба испод текста, тако да ће их моћи са разумовањем читати и они који не располажу потребним класичним образовањем, као и они који још не владају у пуној мери немачким језиком. Желели бисмо да проф. Меденица ускоро приреди, са исто овако брижљиво израђеним коментарима, и најзначајније Шилерове драме, по могућству и његове лирске и филозофске песме, да би наша просвећена публика дошла у могућност да преко ове њој лако приступачне библиотеке (са популарним ценама) допуни своје познавање једнога од највећих немачких и уопште светских песника.

Одличан роман из С. А. Д.

Walter Röcken: *Zwischen Wolkenkratzern*. Schaeffer-Verlag, Berlin 1942, 230 Seiten.

Овај роман писан је без политичке тенденције, искључиво у намери да се занимају читаоци — у чему је писац потпуно успео, јер се чита без предаха — али из пера човека који одлично познаје живот „међу облакодерима“. Таквом човеку није потребна машта, довољно је прикупити властито искуство из своје најближе околине па дати драстичну и убедљиву слику онога брлогатог насиља, шарлатанства, лажи, примитивности и нискости, који се зове САД.

Главни јунак овог романа јесте одлични стручњак који остаје неколико година без посла због тога што се одупирао неким прљавим триковима својих послодавца. Због тога га они не само смећа отпуштају него стављају и на црну листу своје струке у којој нико неће да му да посла. У добри час наслеђује 12.000 долара са којима жели засновати нову егзистенцију.

Тражи савет неког пријатеља, шефа канцеларије једног чувеног адвоката, који важи као специјалист за корисно пласирање новца. Гротескна предузећа која му овај предлаже дају читаоцу мало појма о свој необзирљивости и несодисидности прекоатлантског пословног живота. Цела је радња проткана моментима који бенгалском ватром осветљавају тај живот који се сав састоји из изигравања застарелог законодавства, односно његове неизједначености у појединим савезним државама, подмићивања, подметања, „паковања“, обмане наивних и вероломства.

Пољопривредне зграде на селу

Инж. Велислав Томашевић: „Пољопривредне зграде на селу“, земљораднички требник „Сејач“, књига 9—10, издао „Југоисток“ 1943; страна 70; цена 30.

Као девета и десета свеска Земљорадничког требника „Сејач“ изашла је књига инж. Томашевића *Пољопривредне зграде на селу*. У овој књизи је обрађено једно питање од велике важности за напредак нашега села. Пољопривредне зграде, њихов распоред и уређење сеоског дворишта до сада је углавном било прешуштено увиђањима нашега сељака, а наша пропаганда се ограничавала већином само на давање општих упутстава. У различитим књигама и брошурама намењеним селу узгред је помињано уређење неких од важнијих пољопривредних зграда, као штале и ђубришта; али једна књига о свим пољопривредним зградама на селу до сада код нас није изашла.

У књизи инж. Томашевића прво се говори о сеоском дворишту — газдинству, о његовом распореду и смештају. После тога следи чланак у коме су дата општа упутства о подизању пољопривредних зграда а онда су обрађене поједине зграде за смештај људске и сточне хране: амбар, млекар, силоси-трапови, качаре, подруми, пећи за хлеб и леднице. После тога дата су упутства о подизању зграда за смештај стоке и живине: штала, ђубришта, свињаца, овчарница, живинарника и пчелињака. Сви су ови чланци пропраћени са врло јасним цртежима, скицама и фотографијама пројеката тако да би их сеоски градитељ могао одмах да употреби.

На 70 страница малог формата, поред преко 30 слика и скица у тексту, изнет је сав овај обимни материјал. Није пропуштено ништа од нарочите важности из ове области. Ово је постигнуто на тај начин, што су општа упутства издвојена делимично у претходној књизи инж. Томашевића *О грађевинарству на селу*, која је изашла као трећа свеска Земљорадничког требника „Сејач“, а делимично у посебном поглављу ове књиге.

У поговору књиге аутор најављује и трећи део ове серије у којој би било засебно обрађено питање снабдевања сеоске куће водом, уклањање нечистоће и отпадака.

Берлин-Рим-Токио

Berlin—Rom—Tokio, Heft Nr. 2, Berlin, Februar 1943, Seiten 32, din. 16.

На уводном месту је чланак Ђованиа Ансала о *Значају Стаљинграда*, камена темеља Нове Европе и борбе уједињених Европљана противу болшевизма. Следећи чланак нас уводи у тајне организације великог простора који сада организује Јапан. Пун је занимљивих детаља чланак фон Стидница о *Принципима анархије у америчкој спољној политици*. Ту је затим једна фотографска, репортажа *Посета Букурешту*, која приказује румунског Краља и Краљицу као госте у дому маршала Антонеа. Вилхелм Таненберг написао је стручан чланак о *Економском савезу сила Тојног пакта*. Од културних прилога истиче се чланак Алфреда Петручија, директора Кабинета бакрореза у Риму, о *Луки Ђордану као цртачу*. Чланак је илустрован цртежима Луке Ђордана.

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 3.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

«ДИНАРА» КУПУЈЕ сав бољи намештај, спаваће собе, трпезарије, хорцимере, комбиноване собе, целе станове. «Динара», Гирила и Методија 2, тел. 40-665.

86 5—10

ЗЛАТАН НАКИТ, златне зубе, све златне и сребрне предмете, уметничке античке ствари, купује и најбоље плаћа «Колубара», Призренска 13. Телефон 24-385.

87 5—5

ЛИЧНУ КАРТУ издату од престојништва полиције, Крагујевац, изгубила сам. Оглашујем је неважећом. Јулка. Мојер.

141 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ издату од Престојништва полиције, Крагујевац, изгубио сам. Оглашујем је неважећом. Љубица Пантелић.

142 1—1

ДУВАНСКУ КЊИЖИЦУ бр. 138 издату од стране Финансиске контроле у Крагујевцу изгубио сам. Овим је проглашујем за неважећу. Аксентије Миловановић.

143 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ број 184 добивену од општине Становљанске, орез Гружански округ Крагујевачки изгубила сам. Оглашујем је неважећом. Олга Јаковљевић.

144 1—1

Стари накит и драго камење

Бесплатно стручно процењује, купује и продаје стручна радња. ТРГОВИНА СТАРОГ НАКИТА Краља Милана 41-а до Славије 145 1—1

ЦЕНТРАЛА ЗА ХУМОР

у којој суделују најбољи београдски хумористи одушевиће Вас до суза СВАКОГ ДАНА У 18 Ч. Кн. Споменик бр. 5. 146 1—1

НАМЕШТАЈ ЗОРА Београд

Кр. Александра бр. 87-97 тел. 40-156

Има велики избор спаваћих соба, кухиња, трпезарија, комбинованих соба, кауча, патент фотеља, салонских дубоких фотеља, уз најниже цене, најлепши избор за 1943 год.

Власник Ђорђе Барјактаревић

РАДИО „СТАРИ БЕОГРАД“

Власник: БОРА КОСТИЋ

Извештава своје поштоване муштерије да је преселио радњу из Узун Миркове 4 у ул. КРАЉА ПЕТРА 44. Тел. 25 252.

148 3—3

СТРАЖИЛОВО

КНЕЗ МИХАИЛОВА 39. ТЕЛ. 24-818

КУПУЈЕМО И ПРОДАЈЕМО ПО НАЈПОВОЉНИЈИМ ЦЕНАМА КРИСТАЛЕ, ПОРЦУЛАН, ТЕПИХЕ, УМЕТНИЧКЕ, АНТИЧКЕ КАО И ДЕКОРАТИВНЕ СТВАРИ. 151 1—1

ЗА МЛАДЕНЦЕ

најлепши поклон од сребра, кристала и порцелана само код:

„СТИЛ“

Телефон 21-332. ● Краља Александра 17.

купујемо и продајемо стари накит, брилијанте, сребро и све што је уметнички израђено. 152 1—1

„РАДЕ НЕИМАР“

Продаје: ПАЛАТЕ-КУЋЕ-ВИЛЕ-ПЛАЦЕВЕ

ВИСОКИ ОЧУВАНИ РЕНОМЕ НАШЕ ФИРМЕ ВЕЋ ЈЕ ПОЗНАТ БЕОГРАД — КРАЉА МИЛАНА БР. 20. — ТЕЛЕФОН 27-796. 153 2—3

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУПУЈЕМ:

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, ланце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне есцајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев процењене вредности исплаћује одмах позната фирма

„БРИЛИЈАНТ“

власник МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ

БЕОГРАД — ЂОРЂА ВАШИНГТОНА УЛ. БР. 6 — ТЕЛ. 28-706 154 1—1

ВАЖНО ОБАВЕШТЕЊЕ КОЛЕКТУРЕ ДРАШКОВИЋ — БЕОГРАД

На извлачењу бројева и добитака II класе 5 кола срећна Државне класне лутрије на дан 11 фебруара 1943 године

ПРЕМИЈУ ОД ДИНАРА 251.000.—

добила је срећка број: 11047 продата из познате

Главне овлашћене колектуре**ДУШАНА А. ДРАШКОВИЋА,**

У БЕОГРАДУ

Косовска 30/II. Телефон бр.: 21-659.

Чековни рачун код Поштанске штедионице бр.: 61.370.

Колектура тражи вредне продавце срећака у свима местима државе уз веома повољне услове које шаље на писмено трежење бесплатно. 155 2—3

БИЦИКЛИСТИЧКА РАДЊА КОД »ДРЉЕ«

ЂОРЂА Д. ДРЉАЧИЋА, ДИМИТРИЈА ТУЦОВИЋА БРОЈ 18, ИЗВЕШТАВА СВОЈЕ ЦЕЊ. ПОСЛОВНЕ ПРИЈАТЕЉЕ ДА ЈЕ ДОБИЛА ТЕЛЕФОН 27-151.

156 2—2

ПАЖЊА ПРЕДУЗИМАЧИМА 50 ГОДИНА У УПОТРЕБИ КСИЛОЛИТ-ДЕРМАС

ЛЕП ЈЕФТИН ИЗДРЖЉИВ ОТПОРАН ПРЕМА ВАТРИ ХИГИЈЕНСКИ

СТАЛНЕ ЗАПРЕМИНЕ ТОПАО НЕ ЗАДРЖАВА ПРАШИНУ ЛАКО СЕ ОДРЖАВА ОНЕМОГУЋАВА ИНСЕКТИМА ДА СЕ УВУКУ

Полаже се на бетонској подлози, шљак-бетону, старом поду и на плочу директно у коме се случају уштеди 10 см. у висини конструкције.

БЛИНДБОДЕН — ЕСТРИХ

Првокласна подлога за паркет, — еластична и топла, полаже се на бетонској подлози, шљак-бетону и плочи.

Израђује по повољним ценама, свежим материјалом и стручним мајсторима предузећа ДЕРМАС — ПОПАДИЋ, Карнеијева 9. Нов број телефона 22-475, забележите исти. 157 1—1

ДРЖАВНА ХИПОТЕКАРНА БАНКА

изложиће јавној продаји са почетном лиценцијом ценом ова имања:

23 МАРТА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградама Кавадарска 4 Дин. 380.000.—
- 2) Плац са зградама Миклошићева 24 Дин. 380.000.—
- 3) Плац са зградама Обилићев венац 10 (угао Космајске 28) Дин. 7.200.000.—
- 4) Плац са зградом Солунска 3 Дин. 560.000.—
- 5) Плац са зградама Француска 51 Дин. 2.800.000.—

25 МАРТА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградом Господар Јованова 50 Дин. 750.000.—
- 2) Плац са зградом Добрчина 31 Дин. 4.800.000.—
- 3) Плац са зградом Бул. Кнеза Алекс. Карађорђевића 55 и 57 Дин. 2.560.000.—
- 4) Плац са зградом Суботичка 1 Дин. 240.000.—
- 5) Плац са зградама Учитељска 13 Дин. 240.000.—

27 МАРТА 1943 ГОД.

- 1) Плац са зградама Војводе Миленка 20-а Дин. 3.360.000.—
- 2) Плац са зградом Војводе Миленка 34 Дин. 3.200.000.—
- 3) Плац са зградама Бул. Кнеза Алекс. Карађорђевића 33 Дин. 960.000.—
- 4) Плац са зградом Прилепска 10 Дин. 600.000.—
- 5) Плац са зградом Свет. Николајевића 7 Дин. 1.600.000.—

Продаја ће се обавити у банчиној згради, Скадарска 33/II, где се могу добити сва даља обавештења. 159 1—1

Колонијалисти...

Кад дођете у Београд не заборавите да посетите

прво српско предузеће за израду коломасти **»СРБИЈА«**

ПЕТАР М. РАДОСАВЉЕВИЋ

КАНЦЕЛАРИЈА ул. Космајска 6 (Теразије) тел. 26-671
ПРЕДУЗЕЋЕ Краља Александра 340, тел. 43-812
СТОВАРИШТЕ Римска 22 (Бајлонова пијаца) тел. 26-633).

ОСНОВАНА 1882 ГОДИНЕ

БЕОГРАДСКА ЗАДРУГА А. Д. БЕОГРАД

ДРУШТВЕНО СЕДИШТЕ У СОПСТВЕНОЈ ПАЛАТИ — КАРАЂОРЂЕВА УЛИЦА 48

ТЕЛЕФОНИ БРОЈ 22-340 И 22-341

КАПИТАЛ И РЕЗЕРВЕ ПРЕКО ДИН. 100.000.000

Прима улоге на штедњу по књижицама и текућим рачунима, уз каматне услове одређене од стране Дирекције за надзор над банкама.

Препоручује пословном свету, привредницима и пољопривредницима, да своје уштеђевине не држе бесплодно код себе, већ да их улажу на приплод, што ће користити не само њима, него и општим интересима народне привреде.

Нарочито се препоручује нашим заробљеницима да своје уштеђевине шаљу на улог, са потребним налозима за чување или исплате, које ће се вршити најкулантније.

ПОРЕД ГОРЊЕГ БЕОГРАДСКА ЗАДРУГА ОБАВЉА СВЕ ОСТАЛЕ БАНКАРСКЕ И ОСИГУРАВАЈУЋЕ ПОСЛОВЕ ПОД НАЈПОВОЉНИЈИМ УСЛОВИМА

150 1—1